Ion Valer XENOFONTOV, Lidia PRISAC

ANATOL PETRENCU: PROFESORUL ŞI ISTORICUL IEŞIT DIN TIPARE

Motto: „Adevărat, sunt istoric de meserie […], nu mă sfiesc şi nu mi-e ruşine, dimpotrivă, sunt mândru!"

Anatol Petrencu

De-a dreptul cel mai popular istoric, specializat în istoria contemporană, mentorul câtorva generații de istorici şi autorul unui şir de lucrări ştiințifice, profesorul universitar Anatol Petrencu este una dintre figurile-simbol ale istoriei recente a Republicii Moldova. În studiul de față, având la bază literatura de specialitate şi mai multe mărturii, inclusiv câteva interviuri semi structurate (caracteristice metodologiei de istorie orală), vom prezenta dimensiuni care reflectă viața şi activitatea profesională a acestuia: 1) *Date biografice*; 2) *Profil de personalitate*; 3) *Câteva principii definitorii caracteristice istoricului şi profesorului universitar Anatol Petrencu*; 4) *Profesorul total*; 5) *Istorie! Istorie! Istorie!*; 6) *Lider al grevelor studențeşti*; 7) Şcoala ştiințifică; 8) *Preşedinte al Asociației Istoricilor din Republica Moldova: istoricul incomod autorităților politice*; 9) *Biblioteca: averea uriaşă*; 10) *Istoricul şi blogul*; 11) *Omul sportului matinal tot istoric rămâne*; 12) *„Fenomenul Anatol Petrencu"*; 13) *Bibliografie selectivă*; 14) *Evocări*; 15) *Date iconografice.*

Date biografice

Anatol Petrencu s-a născut la 22 mai 1954, la Căuşeni, devenit oraş în anul 1964. Provine dintr-o familie de muncitori[1], rădăcinile trăgându-i-se din regiunea Odesa (Ovidiopol), străbunicii stabilindu-se, probabil, cu traiul dincoace de Nistru, la sfârşitul sec. XIX – începutul sec. XX. „Bunicii

[1] Cea mai documentată biografie a dr. hab., prof. univ. Anatol Petrencu a fost realizată în baza Arhivei curente a Serviciului personal, secretariat şi arhivă a Universității de Stat din Moldova (Dosarul personal Anatol Petrencu, P-20, P.I) de către dr. hab., prof. univ. Valentin Tomuleț, *Profesorul şi istoricul Anatol Petrencu la 60 de ani*. În: Anatol Petrencu, *Un scurt popas necesar drumului*, Chişinău, Tipografia „Balacron", 2014, pp. 6-10.

după tată s-au născut şi au trăit în Chiţcani […], (iar) în perioada interbelică, dorind să emigreze în America, şi-au vândut gospodăria […]". Ratând însă posibilitatea, aceştia „şi-au cumpărat un teren la Căuşeni", în preajma râului Botna. „Bunelul era prezbiter la baptişti, om cărturar, citea *Biblia* în fiecare zi, era o tradiție […], deşi tata era ateu". În general, bunicii „erau disciplinați, nu beau, nu fumau, nu înjurau şi nu permiteau nici altora să înjure […]"[1].

Mama, moldoveancă, pe nume Cernean („tot unul combinat"), provenea din Feştelița, sat constituit în majoritate din români.

Viitorul istoric a copilărit în mahalaua numită *Rusească*: „spre deosebire de Căuşenii Vechi, unde erau români din talpă, aceştia (de aici) erau veniți din alte părți […], amestecați în mai multe etnii (şi) mai multe naționalități […], erau ucraineni, ruşi şi evrei […]". „Eram în centrul oraşului, la 1 km spre Zaim, pe loc drept […]. Botna era şerpuită şi, când dădea apa primăvara, ajungea până la pragul casei. Era şes şi apa se întindea […]. Iarna ne dădeam cu sania, schiuri aveam din doage de poloboc […][2].

Atmosfera în care a crescut Anatol Petrencu era una trilingvă, vorbindu-se limbile ucraineană, română şi rusă: „Noi în familie vorbeam limba română. Tata în paşaport era scris ucrainean, dar vorbea limba română şi rusă, ucraineana – mai puțin. Numai bunicii vorbeau ucraineana şi româna". „Tatăl a fost un om mai deosebit pentru acele timpuri, citea foarte mult, scria foarte frumos, de multe ori veneau oamenii din sat […] şi-l rugau să scrie caligrafic, era important (acest lucru, pe vremuri), ştia gramatica […]"[3].

Studiile le-a început la Şcoala Medie nr. 1 din localitate şi le-a absolvit în anul 1971. A fost acceptat la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chişinău abia după câțiva ani, timp în care a lucrat în construcție şi şi-a făcut stagiul militar la Stavropol şi lângă Rostov-pe-Don. „După 10 clase, am susținut […] patru examene, (dar) n-am trecut concursul […]. În primul rând, erau avantajați membrii de partid, aceştia cu armata făcută, grupa de 25 de oameni, deci numai pe «5» trebuia-i să susții […]. Am lucrat un an la Căuşeni, în cartea de muncă prima inscripționare este cea de pietrar. Doi ani, din 1972 şi până în 1974, m-au luat la armată"[4].

---

[1] Interviu realizat de Lidia Prisac cu profesorul Anatol Petrencu la 12 ianuarie 2021. *Arhivă privată.* Vezi şi: Petrencu Anatol: „Comuniştii au răsturnat comunismul" (Interviu realizat de Lidia Prisac). În: *Recurs la memorie: învățământul superior din RSS Moldovenească* / ed.: Liliana Rotaru; coord.: Georgeta Stepanov, Ion Valer Xenofontov; resp. de ed.: Lidia Prisac, Chişinău, Lexon-Prim, 2022, pp. 469-499.

[2] *Ibidem*.

[3] *Ibidem*.

[4] *Ibidem*.

În 1974, demobilizat, a revenit iar la Istorie. „Erau cursuri de pregătire pentru clasa muncitoare, reprezentanții colhoznici, inclusiv cei cu armata făcută. Am venit […] la convorbire […] şi m-au acceptat. Dacă treceai cursurile de pregătire, din decembrie, 9 luni de zile, prin iunie sau iulie le terminam […], nu era foarte greu, trebuia să frecventezi orele şi să susții examenele […]. Am trecut şi am fost înmatriculat în 1975, în primul an, şi cinci ani am făcut studiile la facultate”[1], până în 1980. „La facultate am promovat toate cursurile, n-am avut nicio restanță, nimic, am învățat normal! Nu zic că eram genial, dar am învățat normal. Era pusă problema să mi se confere *Diplomă Roşie* […], decanul a zis: *el oricum rămâne aici, ce-i trebuie?* […]”[2].

Propunerea de a rămâne la facultate a venit din partea lui Alexandru Moşanu, care abandonase funcția de secretar ştiințific la Institutul de Istorie al Academiei de Ştiințe a RSS Moldoveneşti şi fusese numit în calitate de şef de catedră. „Noroc de Moşanu, care vorbise deja cu mine să rămân la catedră! Cu entuziasm şi bune intenții, (el) a adus tineri la facultate […], a împrospătat catedra. Moşanu preda istoria țărilor din vest şi din America, prima perioadă, până în 1939”[3].

Între timp, în perioada 1982–1985, Anatol Petrencu şi-a continuat studiile de doctorat la Institutul de Cercetări Internaționale Economice şi Politice al Academiei de Ştiințe a URSS. „Am venit cu relațiile româno-italiene, perioada 1945–1985, erau nişte trăsături specifice, pe de o parte, spiritualitatea aceasta latină, pe de altă parte, ideologia comunistă. Am atins aspectele politice, economice şi culturale, cum era (atunci). Îmi părea o glumă, dar am fost nevoit să învăț şi limba […], *un poco*, nu foarte mult, să citesc […] ziare: *L'Unita*, ziarul Partidului Comunist […]. Era un sector la Biblioteca *V.I. Lenin*, literatura străină (cu) cifrul *DSP* (ДСП) – для служебного пользования (de uz intern), materialele erau deschise şi puteai să le foloseşti, dar la susținere […], era regulă, nu puteai să (le) faci publice […]. Am susținut, cu uşile închise, în timpul lui Brejnev, în 1986, dar am publicat-o în 1993[4] […], când nu mai era nimic secret acolo”[5].

După susținerea tezei de doctor a urmat o altă susținere, în 1997, cea de doctor habilitat[6].

---

[1] *Ibidem*.
[2] *Ibidem*.
[3] *Ibidem*.
[4] Anatol Petrencu, *Relațiile româno-italiene: de la confruntare la colaborare. 1945–1985*, Chişinău, Editura Universitas, 1993, 216 p.
[5] Interviu realizat de Lidia Prisac cu profesorul Anatol Petrencu la 12 ianuarie 2021. *Arhivă privată.*
[6] Anatol Petrencu, *Politica României privind Basarabia. 1940–1944*. Autoreferatul tezei de doctor habilitat în ştiințe istorice: Specializarea 07.00.02 – Istora Patriei, Chişinău, 1997, 44 p.

În calitate de tânăr specialist, Anatol Petrencu şi-a început cariera la 23 septembrie 1980, urmând, gradual, treptele de asistent universitar (noiembrie 1985) la Catedra de istorie universală la *Alma Mater*, conferențiar universitar (noiembrie 1988), profesor universitar (iulie 1998), unde activează până în prezent la Departamentul Istoria Românilor, Universală şi Arheologie.

A fost ales decan al Facultății de Istorie în anul 1990. „După ce prof. Alexandru Moşanu a fost numit preşedintele Parlamentului, am fost decan doi ani de zile, ani când tocmai s-a destrămat URSS, perioada când era o fierbere […] (continuă – *n.a.*), lumea era entuziasmată, era solidaritate, mitinguri, domina acelaşi spirit […], şi studenții erau entuziasmați […]. Atunci am desființat Catedra de istorie a URSS şi am înființat Catedra de Istoria Românilor”[1].

Între anii 1998 şi 2006, Anatol Petrencu a fost preşedintele Asociației Istoricilor din Republica Moldova. Această funcție o exercită şi din anul 2021. Printre alte funcții menționăm pe cea de preşedinte al Partidului Mişcarea Acțiunea Europeană (2006–2010), membru al Comisiei pentru studierea şi aprecierea regimului comunist totalitar din Republica Moldova (2010), directorul Centrului de Excelență Institutul de Istorie Socială *ProMemoria* (din 2010). Membru de onoare al: Academiei Oamenilor de Ştiință din România (2014); Academiei Civice; Institutului de Istorie *Gheorghe Barițiu* din Cluj-Napoca al Academiei Române (2020). Doctor Honoris Causa al: Universității de Stat *Bogdan Petriceicu Hâşdeu* din Cahul (2017); Universității de Stat *Aleco Russo* din Bălți (2021). Cetățean de Onoare al oraşului Căuşeni (2014). Autor al mai multor monografii, manuale universitare şi şcolare, culegeri de documente, studii şi articole ştiințifice, materiale de popularizare a cunoştințelor istorice. A fost distins cu ordinele *Gloria Muncii* (Republica Moldova, 2010), *Crucea de Merit de Argint* (Polonia, 2011), *Serviciul Credincios* în grad de *Comandor* (România, 2014); cu medaliile *Universitatea de Stat din Moldova* (2006, 2019), *ProMemoria* (Polonia, 2013), *Premier i mąż stanu Ignacy Jan Paerewski* (Polonia, 2018), *Nicolae Milescu Spătaru* (Academia de Ştiințe a Moldovei, 2018), *Dimitrie Cantemir* (Academia de Ştiințe a Moldovei, 2019). Premiul pentru Ştiințe Istorice al Academiei Internaționale *Mihai Eminescu* (România, 2018). Premiul Academiei de Ştiințe a Moldovei în domeniul istorie şi filosofie *Alexandru Boldur* (2020). Diploma Guvernului Republicii Moldova (2014) etc.

[1] Interviu realizat de Lidia Prisac cu profesorul Anatol Petrencu la 12 ianuarie 2021. *Arhivă privată.*

Profil de personalitate

Ceea ce atrage atenţia celor care îl cunosc pe istoricul Anatol Petrencu este profilul său de personalitate. Doctorul habilitat Valentin Tomuleț ne prezintă o caracteristică de ansamblu a colegului său de catedră: „Anatol Petrencu este savantul cultivat şi distins, are un deosebit cult al prieteniei şi cumsecădeniei. Este un om modest, onest, cu un pronunţat simţ al datoriei şi responsabilităţii civice. Dispune de o bogată experienţă ştiinţifică şi didactică şi o ţinută excelentă de pedagog. Acestor calităţi li se mai adaugă: hărnicia, acribia, responsabilitatea lucrului bine făcut, zelul administrativ. Întotdeauna politicos, înzestrat cu o cultură şi inteligenţă deosebită, un optimism şi o voinţă de invidiat, capacităţi incomparabile de lucru, profesorul Anatol Petrencu se bucură de respectul şi dragostea colegilor de facultate, a studenţilor şi a tuturor celora care îl cunosc".

Anatol Petrencu este personalitatea cu caracter puternic, onest, specialist notoriu în domeniul profesional: „Istoric perseverent, cu un înalt simţ al demnităţii, corectitudinii şi adevărului. Cu acest bagaj de recunoştinţă l-am purtat şi îl port pe domnul Profesor Petrencu prin viaţă. Dincolo de calităţile de istoric şi de profesor, în orice situaţie rămâne modelul de inspiraţie şi omenie" (Octavian Ţîcu).

„Riguros în discurs şi ferm în opinii, domnul Profesor m-a impresionat deopotrivă prin viziunile sale neclintite asupra depăşirii crizei identitare, specifice, spre regret, încă multor conaţionali de-ai noştri. L-am remarcat energic şi neobosit în activitatea de cercetare şi cea didactică, entuziast şi perseverent în realizarea unor idei de valoare, ferm şi imperturbabil în decizii, responsabil şi exigent faţă de rezultatele propriei activităţi şi faţă de cea a discipolilor. Pentru Anatol Petrencu demnitatea, principialitatea, curajul civic şi verticalitatea au reprezentat şi reprezintă nu doar nişte calităţi proprii, ci îi caracterizează Eul în toate ipostazele sale. Sunt convinsă că şi în continuare domnul Profesor Anatol Petrencu ne va bucura cu noi şi valoroase performanţe în activitatea profesională" (Rodica Solovei).

Câteva principii definitorii caracteristice istoricului şi profesorului universitar Anatol Petrencu

Unele principii care îl definesc pe profesorul Anatol Petrencu au fost expuse într-o manieră cu totul deosebită de către doctorul habilitat Valentin Tomuleț: 1. Principiul lui Octavianus Augustus – *Festina lente!* („Grăbeşte-te încet"). Deşi îl ştim cu toţii mereu grăbit şi preocupat de diverse probleme, în activitatea ştiinţifică (cu toate că publică destul de mult), se grăbeşte încet, cântărind fiecare cuvânt, punând în el greutate, convingere

şi interes. 2. Principiul lui Plato – *să spui lucrurile aşa cum sunt* – dezvoltat ulterior de Tacitus, care puncta că în istorie trebuie să scrii *sine ira et studio* („fără mânie şi părtinire"). În consecință, lucrările sale sunt mereu actuale, căutate şi citite. 3. Principiul de a fi un *spiritus rector* – un savant care ştie să coaguleze energiile şi forțele celor tineri, care împărtăşesc doctrina maestrului. De fapt, aşa se nasc şcolile ştiințifice, aşa s-a născut şi avem prezentă la facultate şcoala Anatol Petrencu, prin care au trecut mii de licențiați, masteranzi şi zeci de doctoranzi. 4. Profesorul Anatol Petrencu *s-a eschivat de a rămâne „în turnul său de fildeş"*, aşa cum au făcut-o unii, muncind pentru cei mulți, care se interesează de istoria şi limba neamului, de destinul acestui popor, scriind manuale, fiind un publicist şi un activist politic de marcă. 5. Este omul care îşi consacră întreaga viață, activitate ştiințifică şi didactică *Zeiței Clio*. Activitatea sa în cadrul Universității de Stat din Moldova este un exemplu incontestabil de vocație, discernământ şi consacrare ştiinței şi învățământului. 6. Antrenat în ceea ce cunoscutul istoric francez Marc Bloch numeşte „meseria de istoric", savantul şi profesorul Anatol Petrencu *a* găsit în studierea prezentului *resurse inepuizabile de viață şi de voință*. Pe parcursul întregii sale activități ştiințifice, prin numeroasele studii şi lucrări monografice, articole publicistice sau luări de cuvânt, confirmă plenar afirmațiile cronicarului Miron Costin, că pentru scrierea istoriei „gândul slobod şi fără valuri trebuieşte". 7. Un alt principiu de care se conduce este cel de a fi *stăpân al destinului*, pentru care munceşte mult şi rezultativ, potrivindu-i-se vechiul aforism: „Cu penele altuia te poți împodobi, dar nu poți zbura".

În opinia noastră, mai pot fi incluse şi alte principii caracteristice istoricului Anatol Petrencu: 8. Este cercetătorul care *studiază toate cărțile* de istorie, le coroborează cu surse istorice şi *apoi scrie şi el o carte*, una autentică şi documentată. La fel, se bucură foarte mult când i se dăruiesc cărți. 9. Formează trei pariuri cu propriul eu: Anatol Petrencu de ieri pariază cu Anatol Petrencu de azi, ca Anatol Petrencu de mâine *să fie unul mai bun*. 10. Respect față de predecesori, față de dascăli. Îi aminteşte cu orice ocazie. În acest fel, profesorul Petrencu arată atitudinea sa față de valoarea şi prestigiul Învățătorului şi Profesorului, acest fapt având efectul unui bumerang asupra-i, întrucât şi tineretul studios îl respectă. 11. Măreția Profesorului Petrencu este simplitatea sa. 12. Ajuns în vârful Everestului, coboară rapid la poalele muntelui, ştiind că cei cuprinşi de euforie, îngheață pe vârful celui mai înalt munte din lume.

Profesorul total

Potrivit profesorului Vladimir Potlog, care, la fel, a fost decan al Facultății de Istorie a Universității de Stat din Moldova, Anatol Petrencu a devenit decan între 1990 şi 1992 „fără voia lui”[1]. În această funcție pe care a exercitat-o o perioadă relativ scurtă a reuşit să schimbe itinerarul multor destine. Octavian Țîcu îşi aminteşte: „După un an de studii la facultate, la începutul anilor 1990, asemeni multor studenți basarabeni, care se manifestau cu reuşite mari la sesiuni, mi s-a propus să urmez studiile în România. Cel care a făcut-o era chiar domnul decan, Anatol Petrencu. El m-a chemat în biroul Dumnealui şi mi-a spus că pot alege să merg la Bucureşti sau la Iaşi. În acel an, datorită pregătirilor pentru Campionatele Republicii Moldova la box, am refuzat să plec şi mi-am continuat studiile la Chişinău. Dar în primăvara anului 1991 am venit la domnul Petrencu şi l-am rugat să mă ajute să merg la Iaşi. Cu surâsul caracteristic, m-a întrebat: *Ce, te-ai răzgândit?* Dumnealui m-a îndrumat şi mi-a ajutat să trec toate formalitățile aplicării la bursa românească, iar în toamnă eram deja student în anul III la Facultatea de Istorie a Universității *Al. I. Cuza* din Iaşi. Astfel a început drumul meu spre un alt nivel de percepere şi cunoaştere a istoriei”.

Profilul pedagogic al profesorului universitar este unul indisolubil legat de caracteristicele sale de personalitate. L-am cunoscut (Ion Valer Xenofontov) pentru prima dată din perspectiva profesorului carismatic. În vara anului 1994 susțineam examenul de admitere la facultate, în Blocul nr. 1, de la intersecția străzilor A.S. Puşkin cu M. Kogălniceanu. Examinatori la disciplina de Istorie a Românilor şi Universală erau conferențiarii universitari Anatol Petrencu şi Constantin Drachenberg. Testele de examinare erau elaborate în limbile română şi rusă. Mi-amintesc că în formularea subiectului în limba română referitor la politica externă a Marii Britanii în perioada postbelică era strecurată o eroare tehnică care îmi îngreuna formularea răspunsului. Colacul de salvare mi-a venit din limba rusă, în care formularea era una clară. La răspuns, când am fost examinat, am atras atenția asupra gafei redacționale în limba română, pentru care Anatol Petrencu m-a susținut, afirmând că am spirit de observație şi e bine să avem atitudine critică față de orice tip de texte.

Printre studenți, istoricul Anatol Petrencu se bucură de un vast prestigiu social. De exemplu, la cursul pe care îl susțin (IVX) la facultate la ciclul I, licență - „Istoriografia Istoriei Românilor în Epoca Contemporană”, la

[1] Interviu realizat de Ion Valer Xenofontov şi Lidia Prisac cu conferențiarul universitar Vladimir Potlog la 1 octombrie 2015. *Arhiva audio a Bibliotecii Ştiințifice (Institut) „Andrei Lupan” a Ministerului Educației, Culturii şi Cercetării.*

proba lucrului individual le propun studenților să prezinte o comunicare cu referire la opera științifică a istoricilor din Republica Moldova cu preocupări în domeniul Istoriei Românilor în Epoca Contemporană, şi am observat că cca 2/3 din studenți îşi aleg drept subiect „Profesorul universitar Anatol Petrencu". Totodată, o bună parte dintre studenți şi masteranzi aleg să fie îndrumați de profesorul A. Petrencu în elaborarea științifică a tezelor de licență şi de master.

„L-am îndrăgit […] chiar de la primele lecții pe care ni le-a predat. M-a impresionat prin erudiția, siguranța interpretărilor şi argumentelor, prin forța de convingere, dar şi prin felul specific, deosebit de a se prezenta la ore, care predispune la stimă şi admirație. Ca profesor universitar, domnul Petrencu, se distinge printr-o măiestrie pedagogică rar întâlnită. Este profesorul care ştie să coboare la nivelul discipolilor şi de acolo să construiască punți spre cunoaştere, cu sinceritate, bunătate, empatie, dragoste şi autenticitate. Este profesorul care formează oameni, cu adevărat culți, cu dragoste de valorile neamului. Pot afirma cu recunoştință că am învățat multe de la profesorul Petrencu, de la dedicare profesională, perseverență, profunzime, insistență, corectitudine, meticulozitate, responsabilitate, verticalitate până la omenie" (Crina Harea).

„Nu e triumf mai mare, nici comoară mai de preț decât un dascăl luminos aidoma unei făclii care arde neîncetat şi oferă căldură necondiționat. Despre profesorul universitar Anatol Petrencu se poate spune că este întocmai acea candelă care oferă lumină generațiilor de studenți. L-am descoperit în calitate de profesor şi cercetător, personalitate proeminentă, erudit, cu un farmec aparte în a susține prelegerile în domeniul istoriei contemporane. Îmi amintesc cu cât entuziasm ascultam relatările-i despre cel de-al Doilea Război Mondial, istorii pline de amănunte din viața lui Rasputin şi a influenței acestuia asupra împăratului Nicolae al II-lea. Când ajunsesem să dezbatem subiectul Războiului Rece, Domnul Profesor era inegalabil. Ne oferea răsturnări de situații, iar când ți se părea că eşti ditamai istoric, acesta îți dădea replicile triumfale prin care orgoliul tău se spulbera pe dată […] şi încercai să devii mai profund în gândire. E un dar să ai profesori minunați, de care să te lege cele mai memorabile momente" (Irina Bahtin).

„În anul cinci, aproape toți studenții lucrau câteva ore pe zi. Lecțiile erau după masă, cei mai harnici reuşeau, chiar dacă urmau examenele de stat, tezele de licență. Orele la Istoria Contemporană a Statelor Europene (prelegeri şi seminare) aveau loc de patru ori pe săptămână – Estul Europei cu profesorul Valeriu Cozma şi Vestul – cu profesorul Anatol Petren-

cu. Ultimul avea linii de subiect mai deosebite, pe lângă politică, cele două conflagrații mondiale, ne vorbea şi despre invenții în domeniul tehnicii de război, a fizicii, aeronauticii, medicinii, explorarea spațiului cosmic etc. Domnul Petrencu discuta cu toți, ne ştia pe nume, deşi eram mai mult de o sută, iar grupele erau de cca 30 studenți. Când începea să povestească, nu observam cum se înnopta. Nici nu reuşeam să facem conspect […]. Poate câteva frânturi de propoziții, un plan al lecției, nume de autori, de cărți, de filme, ani, date, documente. Apoi, când ne pregăteam de examen […], aveam şi lucrarea sa *Istoria universală. Epoca contemporană, 1939–1995 (Europa, SUA, Canada), prelegeri*, ediția a II-a completată, Chişinău, Editura Muzeum, 1995. Vocea sigură, timbrul de prezentator radio […]. Atunci când l-am văzut aveai impresia că a fost martor la toate evenimentele […]: în dimineața de duminică, 7 decembrie 1941, a avut loc un atac militar dat prin surprindere de Marina Imperială Japoneză împotriva bazei navale de la Pearl Harbor. Japonezii […] au omorât 2 402 persoane şi au rănit altele 1 282. După asemenea atac, Statele Unite ale Americii au luat decizia să intre în război […]. Domnul Petrencu niciodată nu avea notițe, doar cărți, pe care ni le prezenta […]. Despre o conflagrație se poate învăța un an şi tot nu epuizezi tema, aveam impresia că ştia personal toți liderii de state. Despre aviatorii militari polonezi, staționați în Marea Britanie, prim-ministrul Winston Churchill spunea: *Niciodată un grup atât de mare de oameni nu i-a fost îndatorat unui grup atât de mic*. Interesul față de istorie, suscitat de Domnul Profesor, era atât de mare, încât citeam nopțile […]. Ne simțeam detectivi, judecători, apărători […]. Anatol Petrencu împreună cu Gheorghe Paladi, ne-a antrenat să participăm la conferințe studențeşti, apoi la cele din afara Universității, dedicate masacrului de la Katyń, Polonia. Ne-a încredințat pentru prima dată sarcini de pregătire a materialelor pentru conferință, ne-a învățat să facem invitații, anunțuri, program, cum să mediatizăm evenimentul, oferindu-ne şansa de a ne manifesta. A avut încredere, făcându-ne să ne simțim importanți. A fost în preajmă, ca să ne asigure succesul, şi ne-a lăudat, chiar dacă poate nu meritam. Am primit câte un 10, notă care era un adevărat trofeu. La examen să iei 10, trebuia să meriți! Îmi amintesc cu plăcere prelegerile sale […] şi sunt bucuroasă să-l întâlnesc la prezentări de carte. Domnul profesor are sufletul veşnic tânăr, al unui istoric profesionist" (Elena Cojocaru).

„De câteva decenii formarea la facultate a specialiştilor în domeniul istoriei este de neînchipuit fără aportul distinsului profesor Anatol Petrencu. Îmi amintesc cu emoții, toamna lui 2009, când aşteptam cu nerăbdare orele de *Probleme de istorie universală contemporană*, cu un amalgam de în-

trebări şi problematizări referitoare la evenimentele şi procesele desfăşurate în sec. XX, despre care aveam unele cunoştințe şi idei preconcepute din liceu, de la bunici şi părinți. În auditoriu intra Anatol Petrencu, zâmbind sarcastic. Ne-a invitat să descoperim principalele probleme legate de evoluția statelor lumii în Epoca Contemporană şi impactul acestora asupra evenimentelor desfăşurate în spațiul românesc, urmând prezentarea surselor bibliografice care urmau să stea la baza cercetărilor noastre. În acest sens, profesorul Petrencu ne-a explicat că specificul studierii istoriei contemporane constă în faptul că o mare parte din documente sunt încă secretizate […]. În cadrul orelor, ne-a familiarizat cu metodologia istoriei orale, de studiere a memoriei, care, în viziunea sa, reprezintă un izvor inestimabil în aflarea trecutului de la persoane reale. Prelegerile ținute de Anatol Petrencu sunt memorabile prin talentul narativ, limbajul elevat, inclusiv prin seria de gesturi şi atitudini care ne-au devenit modele de ținută pedagogică. De fiecare dată, orele începeau cu o discuție dirijată privind problema care urma să o abordăm, ca ulterior, având tabloul celor cunoscute, să ne prezente evoluția problemei din perspectiva istoriografiei româneşti, sovietice/ruse şi occidentale. Seminarele erau bazate pe problematizări, dezbateri şi discuții controversate, iar în momentul în care, în viziunea noastră, era identificată soluția problemei, domnul profesor venea cu un comentariu, care ne făcea să reîncepem analiza evenimentului/procesului etc. Mai interesant era că, după multiple discuții, profesorul ne propunea, din bogata sa bibliotecă, studii /articole /lucrări de istorie alternativă, unde problemele studiate aveau cu totul alte abordări decât cele cunoscute de noi. Astfel, istoricul şi profesorul Anatol Petrencu marchează formarea fiecărui student […]" (Cristina Gherasim).

„În anii mei de studenție […], urmărind cu atenție clipele din trecut, pot să remarc, în primul rând, spiritul deschis şi prietenos al lecțiilor din cadrul cursurilor de istorie universală contemporană. Probabil, cele mai remarcabile amintiri sunt cele legate de temele dedicate Europei interbelice şi postbelice, în care domnul Petrencu, în felul său deosebit, specific doar lui, prezenta multe momente complexe şi contrastante. Prin maniera atractivă şi familiară de a explica cele mai complicate momente ale istoriei sec. XX, profesorul Petrencu ocupă un loc important în pleiada istoricilor, care activează în cadrul facultății" (Alexandru Bejenaru).

„Am avut onoarea şi plăcerea să audiez şi să particip, în anul II şi III de licență, la prelegerile şi seminarele conduse de distinsul profesor Anatol Petrencu din cadrul cursurilor: *Stat, societate şi mentalități în epoca contemporană*, *Probleme de istorie contemporană*, *Teoria şi practica bolşevismului*. Pre-

darea unor astfel de tematici nu se prezintă ca o muncă uşoară, dat fiind complexitatea subiectelor abordate, caracterul (pe alocuri) controversat al acestora, ingerinţele politice exercitate în prezentarea lor, abundenţa de material istoriografic şi subiectivitatea firească, mai cu seamă în situaţia în care rănile provocate de evenimentele sec. XX mai sunt vii şi ne afectează astăzi în mod direct. Constat cu mare admiraţie faptul că domnul Profesor a dat dovadă de maxim profesionalism, dedicaţie, de spirit ştiinţific elevat – calităţi ce vin la braţ cu atitudinea respectuoasă, democratică şi tolerantă faţă de studenţi. Informaţia transmisă, maniera clară şi concisă în care a fost expusă mi-au prins bine nu doar la examene, ci şi în activitatea profesională ulterioară în calitate de profesor de istorie. Desfăşurând lecţiile de istorie contemporană cu clasa a XII-a, constatam că povestesc în maniera Domniei sale şi furnizam aceleaşi informaţii pe care le-am obţinut de la domnul profesor Petrencu. Ţin să remarc interesul deosebit al elevilor, manifestat faţă de aceste cunoştinţe, şi aduc mulţumiri şi pe această cale Domnului Profesor, pentru că m-a ajutat să trezesc atenţia elevilor faţă de istoria contemporană, să-i sensibilizez la anumite subiecte din istoria naţională şi universală, desfăşurând lecţii interesante şi utile” (Constantin Tcaci).

„La facultate […], încă de la primele ore am fost cucerit de erudiţia şi stilul de a povesti a domnului profesor. Şi acum mai aud zgomotul motoarelor şi praful lăsat în urmă de tancurile de pe câmpia de la Kursk. Asemenea lui Socrate, ne aduna în jurul său, încercând să creeze din noi cetăţeni curajoşi, cu iniţiativă şi spirit civic. Pregătirea noastră, ca viitori specialişti în domeniu, exacerba în momentul în care dânsul ne preda. Informaţiile, mai mult decât slove narate despre cele mai bune practici din domeniu, sunt cele care m-au ajutat să ajung cercetătorul de astăzi. Cunoscător profund al istoriei universale, dar şi al celei locale, cu disciplină de fier şi dârzenie demnă de urmat, îl revăd pe Profesorul Petrencu drept cavaler în zale strălucitoare, care, neobosit, împreună cu noi, studenţii, dar şi cu colegii, promovează zi de zi idealurile neamului românesc. Izvor de înţelepciune şi purtător al stindardului identităţii româneşti, Anatol Petrencu rămâne în inima mea drept omul cu respect faţă de naţiune, dascălul cu vorbe iscusite şi salvator al identităţii naţionale” (Anatol Bajora).

Faptul că profesorul A. Petrencu se bucură de prestigiu din partea studenţilor rezidă din felul său de a fi prietenos cu aceştia, îndrumându-i cu har pedagogic în identificarea literaturii de specialitate, tinerii fiind orientaţi din studenţie să realizeze cercetări ştiinţifice: „Menţionez conlucrarea activă a domnului Petrencu cu studenţii facultăţii. Colegii mei din anii

de licență evidențiau atenția deosebită, pe care le-o acorda în momentele când aceştia se adresau cu câte o întrebare suplimentară sau solicitau ajutor în elaborarea lucrului lor individual de la curs. Momentul cel mai memorabil din anii mei de studenție, legat de personalitatea domnului profesor, reprezintă atât ajutorul acordat în elaborarea lucrului individual la istoria Poloniei interbelice, cât şi oportunitatea de a participa, timp de două săptămâni, în Polonia, în cadrul unui proiect internațional destinat tinerilor, fapt care nu s-ar fi produs fără informația furnizată din partea domnului profesor" (Alexandru Bejenaru).

„Studenții îl cunosc nu doar ca pe un profesionist dedicat, ci şi ca pe un prieten. Fiecare ştie că Anatol Petrencu poate îndruma cu un sfat, în special atunci când se anunță organizarea conferințelor ştiințifice. Nu există o conferință studențească, fără ca, cel puțin, doi studenți să nu participe, avându-l pe A. Petrencu în calitate de conducător ştiințific. De remarcat deschiderea istoricului față de domeniile de cercetare ale studenților, pe care îi ajută în cele mai diverse moduri, inclusiv prin aprovizionare cu literatură din propria-i bibliotecă" (Sandu Antocean).

În fața studenților profesorul Anatol Petrencu vine oricând cu argumente raționale şi convingătoare, prelegerile pregătite fiind „aduse la zi"[1]. Potrivit lui, „un bun profesor trebuie să fie un cercetător asiduu, cu lucrări publicate […], dar şi un om atent la nevoile societății, un bun cunoscător al problemelor reale […]"[2]. Totodată, „trebuie să fie un bun specialist în domeniul pe care îl profesează […], să fie la curent cu ceea ce apare nou, (iar drept) dovadă să scrie câte o recenzie […], să facă cercetări proprii în arhive, în domeniul istoriografic (în care este) specializat"[3]. Această conexiune – dintre profesorul/istoricul bine documentat şi tineretul studios – este înalt apreciată de generațiile de studenți: „Profesorul Anatol Petrencu este o personalitate cu atitudini nuanțate şi explicite, mereu cu lectura la zi, ceea ce îi permite să realizeze analize consistente şi studii aprofundate" (Sandu Antocean).

Cultura istorică şi măiestria pedagogică pe care o deține Anatol Petrencu este percepută drept cheia succesului. „Un bun cunoscător al istoriei contemporane, profesorul Anatol Petrencu este un pedagog înnăscut, prelegerile prezentate de domnia sa sunt urmărite cu interes de către studenți şi masteranzi; este un om responsabil față de obligațiunile sale.

[1] Anatol Petrencu, *Un scurt popas..*, p. 102.
[2] *Istoria, la prezent. În dialog cu Anatol Petrencu*. În: Rodica Ursu Naniu, Igor Şarov, *Patrimoniul educational universitar: dascăli şi discipoli*, Chişinău, Cartdidact, 2019, p. 214.
[3] Interviu realizat de Lidia Prisac cu profesorul Anatol Petrencu la 12 ianuarie 2021. *Arhivă privată.*

Prin activitatea sa prodigioasă în domeniul ştiinţifico-didactic contribuie substanţial la dezvoltarea ştiinţei istorice şi la pregătirea specialiştilor de înaltă calificare pentru economia naţională a Republicii Moldova" (Valentin Tomuleț).

De remarcat că în măiestria pedagogică a lui Anatol Petrencu nu lipsesc elemente de actorie, care au menirea de a-i include mai bine pe audienți în subiectul abordat. Se pune accentul pe prelegerea de gen detectiv, cu descrierea detaliată a timpului, spațiului şi personalității: „Prima şi cea mai vizibilă amintire legată de domnul Profesor este stilul său hazliu şi, uneori, teatral de a povesti. De exemplu, la prelegerea referitoare la Marea Epurare din 1937, nu a ezitat să ne explice, pas cu pas, (şi să ne arate ca un adevărat actor) cum a fost asasinat Kirov, descriind încăperea, timpul şi asasinii până la primele intervenții ale autorităților" (Cristian Bolotnicov[1]).

„L-am remarcat pe domnul profesor Anatol Petrencu la anul II de facultate datorită capacității extraordinare de a prezenta informația. Fiind la lecțiile acestuia, imaginar te transferai în perioada sau evenimentul despre care vorbea, fie despre Primul Război Mondial, fie despre cel de-al Doilea Război Mondial sau despre colectivizarea organizată, deportările în Siberia etc. Explica detaliat anumite aspecte, încât aveam senzația că vedeam personajul despre care povestea: Mussolini, Woodrow Wilson, Troțki, Jukov, Lenin ş.a. Profesorul Petrencu este un pedagog prin menire şi vocație, pentru că doar un om cu har de la Dumnezeu poate face din Istorie o adevărată poveste care sa te captiveze într-atât, încât să doreşti s-o cunoşti cu toate fațetele ei, să studiezi mai mult. La orele lui, timpul se scurgea parcă mai repede, aveam impresia că o ora şi douazeci de minute dura doar cinci minute" (Alina Chirondă).

Prelegerile profesorului Petrencu rămân „miza studenților", care (re) descoperă Istoria atât în aulele universitare, cât şi în spațiile cu artefacte istorice: „Septembrie 2016, Facultatea de Istorie şi Filosofie, Aula 530 […] – abia peste un an înțelegeam laudele aduse Domnului Profesor de către studenții din cursurile mai mari: un Profesor cu har Dumnezeiesc, un mentor şi un OM minunat. Cu el am vizitat Muzeul Național de Istorie a Moldovei[2], am îndrăgit istorioarele expuse despre Lenin, Troțki, Stalin ş.a., am comparat trăirile noastre actuale cu amintirile lui din perioada postbelică, am analizat conexiunile destinului individual cu cel colectiv, dar cel mai important, ne-a demonstrat că istoria nu este plictisitoare, ci

[1] Cristian Bolotnicov, *Alegeri parlamentare şi comunale în județul Cahul în perioada interbelică*. Teză de licență. Conducător şt.: Anatol Petrencu, Chişinău, 2020.

[2] Mărturie este fotografia „Alături de studenții anului IIII, la Muzeul Național de Istorie a Moldovei, 2019" de la pagina 213 din lucrarea *Istoria, la prezent*...

dimpotrivă, *molipsitoare*. Vocația sa pedagogică ne-a îndrumat mereu, iar povața-i rămâne mereu la datorie în fața a zeci de studenți dornici de carte. Cu profund respect în fața unul om minunat, care m-a învățat multe şi utile într-ale istoriei şi vieții!" (Adriana Butnaru).

„Fiind o studentă foarte activă în cadrul facultății, am participat la mai multe conferințe, avându-l în calitate de coordonator ştiințific pe domnul Profesor Anatol Petrencu. Tot în această perioadă am definitivat teza de licență «Manifestări de rezistență ale intelectualități față de regimul comunist în RSS Moldovenească» (anii '50–'80 ai sec. XX), coordonatorul tezei fiind regretatul profesor Gheorghe Palade. În anul în care am aplicat la programul de master în istorie, am decis ca la teză să fiu ghidată de profesorul Petrencu. Atunci l-am redescoperit ca fiind o persoană de o verticalitate deosebită, cu o maximă responsabilitate şi seriozitate, la fel ca şi în procesul educațional de la facultate. O altă colaborare frumoasă am avut-o în cadrul programului național al proiectului de stat *Recuperarea şi valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din RSS Moldovenească în perioada anilor 1940–1941, 1944–1953*[1]. Această cooperare ştiințifică a contribuit la formarea mea ca cercetător în teren, care colectează şi valorifică informația din prima sursă" (Alina Chirondă).

O altă caracteristică a profesorului Anatol Petrencu rezidă în dinamismul acțiunilor, în aplicarea noilor inovații tehnologice solicitate de societate în situația pandemiei, instituite la începutul lui 2020. Prima conferință ştiințifică inter-universitară on-line la Facultatea de Istorie şi Filosofie a USM, în condițiile crizei pandemice, a fost realizată anume de A. Petrencu, lucrările manifestării ştiințifice fiind valorificate şi din perspectivă editorială[2].

Alături de menirea principală (cea de transmitere a conținuturilor din curriculum la disciplină), profesorul A. Petrencu altoieşte caracter şi responsabilitate viitorilor specialişti: „Dincolo de profesionalismul şi dedica-

[1] Alina Chirondă, *Oamenii gospodari sunt gospodari şi în Siberia*. În: *Arhivele memoriei: Recuperarea şi valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească: Memorii. Documente. Studii de caz: [în vol.]*, vol. 3, tom 3: Cercetări realizate în localitățile din sudul Republicii Moldova /Min. Educației, Culturii şi Cercet. al Rep. Moldova, Bibl. Şt. (Inst.) „Andrei Lupan", INIS ProMemoria; dir. progr., consul., red. şt.: Anatol Petrencu; coord.: Ion Valer Xenofontov; resp. de ed.: dr. Lidia Prisac, Chişinău, Biblioteca Ştiințifică (Institut) „Andrei Lupan", 2019; pp. 243-259; Idem, *Le-au spus că suntem din cei care mănâncă carne de oameni, iar nouă ne-au spus că ei mănâncă carne de om*. În: *Idem*, pp. 260-274.

[2] *Suveranitatea Republicii Moldova: concept şi realitate.* Conferință ştiințifică interuniversitară: Materialele Conferinței ştiințifice interuniversitare on-line „30 de ani de la proclamarea Suveranității RSS Moldova"; 23 iunie 2020 /Concept şi coordonare: Anatol Petrencu, Ion Negrei, Chişinău, Tipogr. „Balacron", 2020.

rea întru profesarea istoriei, apreciez simțul responsabilității personale pe care l-a educat discipolilor. Responsabilizarea persoanei care se manifestă prin oferirea libertății individuale pentru student (în cazul meu, doctorand) nu doar de a-şi conceptualiza singur ideile sau teoriile pe care urmează să le expună, dar şi prin non-forțarea discipolului de a face ceva împotriva voinței sale. Adevăratul mentor îndrumă, susține şi are convingerea că cea mai bună tutelare este insuflarea convingerii că prin voință individuală[1] se ajunge la rezultat, nu prin metoda «bâtei»" (Alexandru Ghețan).

Cei care au audiat prelegerile profesorului Anatol Petrencu, prin distanțare istorică, în timp, scot în evidență caracteristicile sale de personalitate, care sunt esențiale pentru profilul complex al unui cadru didactic. *Volens-nolens*, acesta contribuie la cizelarea unor abilități inerente, specifice generațiilor de specialişti în domeniul istoriei: „Un profesor care ne marchează este cel care ne oferă ceva mai mult decât simple informații sau note (care, în timp, pot fi uitate ori îşi pierd din relevanță). Un profesor care ne marchează este cel care ne oferă o părticică din el însuşi, din timpul şi din felul său de a fi. Anatol Petrencu este profesorul care m-a marcat şi a făcut-o, în primul rând, prin calitățile sale şi prin maniera de a preda. Mereu optimist şi bine dispus, reuşeşte să transmită în timpul lecțiilor atâta entuziasm şi pasiune, încât ai impresia că nu doar înveți istoria, ci şi o trăieşti. Aceeaşi dedicație, energie şi implicare domnul Petrencu o manifestă şi în activitatea cu studenții, inclusiv în cea de cercetare[2]. Modest şi perseverent, inspiră prin simplitate şi capacitatea extraordinară de muncă" (Mihaela Melnic).

„Anatol Petrencu mi-a transmis un set de valori care-mi sunt de real folos în activitatea pedagogică pe care o realizez. Permanent, în căutarea realității istorice, Domnul Profesor este modelul de cercetător autentic, care aduce un beneficiu enorm ştiinței istorice, dar şi societății, în general. Am fost onorată ca Domnul Profesor să mă ghideze în realizarea tezei de licență şi de magistru[3], unde am învățat că prin străduință şi muncă, reuşita este garantată" (Parascovia Mîndrescu).

---

[1] Alexandru Ghețan, *Boli contagioase în Basarabia interbelică: impact social şi eforturi de combatere*: teză de master /coord. Anatol Petrencu, Chişinău, 2017. În prezent, Al. Ghețan elaborează teza de doctorat *Sistemul medico-sanitar în Basarabia anilor 1918–1925* (coord. Anatol Petrencu).

[2] Mihaela Melnic, *Rolul ONU în soluționarea crizelor: cazul Kosovo*. Teză de masterat. Lucrare elaborată în limba engleză /coord.: dr. hab. Anatol Petrencu, Chişinău, 2020.

[3] Parascovia Țârdea (Mîndrescu), *Aspecte ale politicii sociale ale preşedintelui John Fitzgerald Kennedy (1961–1963)*. În: *Conferința studențească de totalizare a activității ştiințifice. Anul de studii 1998–1999, 11 martie 1999: rezumatele comunicărilor*, Chişinău, 1999, p. 17 /coord. Anatol Petrencu; *Idem*, *Instituția prezidențială în perioada anilor 50–60 ai secolului XX (SUA)*: rezumatul tezei de licență. În: *Analele ştiințifice ale Univ. de Stat din Moldova*. Seria Lucrări studențeşti, vol. 2, Chişinău, 1999, pp. 167-170 /coord. Anatol Petrencu; *Idem*, *Instituția prezidențială în perioada anilor 50–60 ai secolului XX (SUA)*: teză de magistru /coord. Anatol Petrencu, Chişinău, 2000.

Profesorul A. Petrencu este invitatul de onoare al diferitor activități socio-culturale şi nu refuză niciodată organizatorii (în cazul dacă nu există cauze obiective de a nu putea participa la aceste manifestări). De obicei, se conduce după formula: *primul chemat, primul servit*. „Am organizat planul unei mese rotunde «Sărut, femeie, mâna ta...», cu ocazia Zilei Internaționale a Femeilor, 8 Martie, având ca invitați o serie de istorici […], scriitori, poeți ş.a. Atunci l-am descoperit pe profesorul Petrencu drept omul de-o blândețe rară şi cu inimă blajină, cel care se dăruieşte în totalitate activităților de suflet" (Irina Bahtin).

O altă caracteristică a profesorului Anatol Petrencu este faptul că menține o bună legătură cu mediul preuniversitar, lucru care constituie o bună platformă de atragere la facultate a viitorilor studenți şi de informare a profesorilor de istorie cu cele mai recente realizări din domeniul ştiinței. „În afara orelor de curs, profesorul Petrencu desfăşoară o vastă activitate în cadrul cursurilor de formare continuă, fiind susținute o serie de lecții cu profesorii din Republica Moldova. În cadrul reuniunilor metodice, au loc discuții aprinse pe aspecte istorice controversate. În repetate rânduri, A. Petrencu a participat la întrunirile cu profesorii de istorie din rn. Orhei, organizând pentru aceştia prelegeri publice cu tematici puțin cercetate până atunci, asigurându-i cu suport didactico-ştiințific. În urma acestor reuniuni, a apărut ideea unui curs de prelegeri la Istoria universală contemporană[1], care era solicitat nu doar de studenții de la facultățile de profil, dar şi de elevii şi profesorii de istorie din Republica Moldova" (Ludmila Tihonov).

Profesorul Anatol Petrencu este cunoscut şi de elevii din Republica Moldova, care studiază din manualele acestuia: „Despre profesorul universitar Anatol Petrencu şi opera sa am putut să aflu încă de când eram elev la liceu, din manualul de istorie contemporană se pregăteau toți absolvenții" (Anatol Bajora). „Pentru prima oara am auzit de profesorul Anatol Petrencu în clasa IX-a. Era coautor al manualelor şcolare de Istorie din care învățam. Ulterior, în clasa a XII-a, autorul manualelor din care studiam la istorie era tot el, precum şi al cărților pe care le citeam suplementar pentru Olimpiada Republicană la Istoria Românilor şi Universală. Fiind deja la un colegiu cu profil real, am ales la bacalaureat susținerea examenului la disciplina Istorie" (Alina Chirondă).

[1] Vezi: *Istorie universală. Epoca contemporană, 1939–1993 (Europa, SUA, Canada): prelegeri*, Chişinău, Ştiința, 1995, 272 p.; Ed. a 2-a compl., Chişinău, Museum, 1995, 356; Ed. a 3-a corectată şi compl., Chişinău, Museum, 1995, 344 p.; Ed. a 3-a corectată şi compl., Iaşi, Tipo Moldova, 2010, 344 p. Colecția Opera Omnia. Ediție anastatică.

Profesorul Anatol Petrencu susține activitatea de cercetare a elevilor, participând la multe festivități socio-culturale ale instituțiilor de învățământ. De exemplu, a participat la mai multe manifestări ale Centrului de Excelență în Construcții, oferind donații de carte şi susținând creațiile elevilor[1].

Pe parcursul mai multor ani, Anatol Petrencu a fost preşedintele Consiliului Național Olimpic la disciplina Istoria Românilor şi Universală. „Am apreciat corectitudinea, verticalitatea şi profesionalismul manifestat de profesorul Anatol Petrencu în organizarea olimpiadelor naționale la Istorie, aprecierea obiectivă a participanților, evidențierea celor mai talentați elevi, pasionați de istorie. Era o schimbare radicală a concursului sub conducerea lui A. Petrencu, în comparație cu acelaşi concurs organizat în perioada regimului totalitar-comunist. Posibilitatea de a deveni premiant era mare atât pentru cei din spațiul urban, cât şi din cel rural, fiind apreciate la justa valoare cunoştințele, competențele şi capacitățile fiecărui elev. Printre învingătorii de atunci se numără doctorul în istorie Viorica Olaru-Cemîrtan şi Nadejda Hriptievschi – fondatoarea şi directoarea Programului Justiție şi Drepturile Omului la Centrul de Resurse Juridice din Moldova. Sunt doar două nume din şirul de învingători ai olimpiadei naționale la istorie, descoperite de juriul diriguit de Anatol Petrencu" (Ludmila Tihonov).

Pentru elevii-participanți la Olimpiada Republicană de Istoria Românilor şi Universală profesorul Anatol Petrencu, autor de manuale şcolare, este o legendă vie. De exemplu, Oleg Chiseliov, absolventul Liceului Teoretic „Pro Succes" din Chişinău, pasionat de istorie, politică şi geopolitică, participant la olimpiadă, etapa republicană, 2–4 martie 2020, nota în Jurnalul săptămânal la Radio *Europa Liberă*: „Cu mari emoții am făcut cunoştință cu Anatol Petrencu, prof. univ., dr. hab. în ştiințe istorice. După o discuție de câteva minute, mi-a dat cartea lui de vizită. L-am rugat să mă ajute la scrierea unui eseu. A acceptat cu mare drag şi m-a invitat […] la Biblioteca Națională pentru a discuta"[2].

---

[1] *Ecoul represiunilor politice din RSS Moldovenească (1940–1991)* /Coord.: Viorel Bolduma, Recenzent şi prefață: Anatol Petrencu, Chişinău, Tipografia „Garamond Studio", 2020, 144 p. Vezi: Xenofontov Ion Valer. *O platformă de comunicare între generații*. În: *Univers Pedagogic*. Săptămânal al Ministerului Educației, Culturii şi Cercetării al Republicii Moldova şi al Institutului de Ştiințe ale Educației, nr. 37 (732), 22 octombrie 2020, p. 1.

[2] Oleg Chiseliov, *„Politica nu o fac partidele, ci sărăcia, disperarea şi întunericul"* [editat la 21.11.2020]. Disponibil la: https://moldova.europalibera.org/a/politica-nu-o-fac-partidele-ci-s%C4%83r%C4%83cia-disperarea-%C8%99i-%C3%AEntunericul-/30962147.html?fbclid=IwAR1yj7fJDXdbcaKBU-9KuOQPwI-I0se9shI1V31f-yhXWojp5jHidzJECgEY#comments (accesat: 08.01.2021)

Istorie! Istorie! Istorie!

În formarea culturii sale istorice, Anatol Petrencu face trimitere la influența pe care a avut-o asupra sa profesorul de istorie Maxim Popuşoi, venit la Şcoala Medie nr. 1 din Căuşeni (astăzi, Liceul „Mihai Eminescu" – *n.a.*) din Volontirovca: „el (profesorul Maxim Popuşoi – *n.a.*) mi-a cultivat dragostea aceasta față de istorie", era „înalt (şi – *n.a.*) povestea foarte frumos, era erudit", iar la lecțiile lui „nu se auzea nici musca […], şi acum țin minte *Bătălia de pe lacul Ciud*, cu Alexandr Nevski"[1]. „Un profesionist de înalt nivel […]. Avea un dar înnăscut de a povesti trecutul popoarelor, dar şi de a formula anumite întrebări la care, noi elevii, eram îndemnați să răspundem […], mi-a aprins interesul pentru istorie […]. După absolvirea şcolii […], nu mai vedeam nimic altceva decât Facultatea de Istorie"[2].

Ulterior, la Universitatea de Stat din Chişinău i-a avut în calitate de profesori pe remarcabilii corifei ai învățământului superior în domeniul istoriei: Vladimir Potlog (1927–2022), Constantin Drachenberg (1927–2020), Pavel Cocârlă. Profesorul Ion Niculiță (1939-1922) i-a fost conducătorul tezei de licență „Oraşul antic Tyras (sec. VI î.e.n. – sec. I î.e.n.)"): „Profesorul Ion Niculiță are un magnetism (aparte şi – *n.a.*), atrăgea studenții […]. Mi-a zis foarte clar să rămân la Catedra de Istorie Antică. Voia profesorul Ion Niculiță să aibă un specialist pentru seminare şi avea nişte planuri. Trebuia să ştii obligatoriu limba latină şi începusem s-o învăț, să mă pregătesc, dar […]"[3].

Un rol special în formarea profesională a profesorului Anatol Petrencu l-a avut istoricul Alexandru Moşanu (1932–2017), care i-a propus să rămână la catedră şi care ulterior i-a fost consultant ştiințific la elaborarea tezei de doctor habilitat[4]. „La prelegeri şi seminare Alexandru Moşanu a putut spune adevăruri şi a ştiut să ne cultive spiritul realității aşa cum era ea"[5], „a fost într-adevăr un istoric foarte bun"[6]. Pentru Alexandru Moşanu, discipolul său, Anatol Petrencu, ajuns la semicentenar, este considerat omul cu „viața trăită din plin"[7].

---

[1] Interviu realizat de Lidia Prisac cu profesorul Anatol Petrencu la 12 ianuarie 2021. *Arhivă privată.*

[2] Anatol Petrencu, *Un scurt popas..*, p. 102.

[3] Interviu realizat de Lidia Prisac cu profesorul Anatol Petrencu la 12 ianuarie 2021. *Arhivă privată.*

[4] Anatol Petrencu, *Politica României privind Basarabia: 1940–1944*. Teza de doctor habilitat în şt. istorice: (07.00.02) / Universitatea de Stat din Moldova. Fac. de Istorie, Chişinău, 1997, 224 p.

[5] *Idem*, *Un scurt popas..*, p. 117.

[6] Interviu realizat de Lidia Prisac cu profesorul Anatol Petrencu la 12 ianuarie 2021. *Arhivă privată.*

[7] Alexandru Moşanu, *O viață trăită din plin* [despre Anatol Petrencu – istoric, specialist în domeniul ist. contemporane a românilor şi ist. universale, dr. habilitat în ist., prof. univ. – 50 de ani de la naştere]. În: *Literatura şi arta*. Săptămânal al Uniunii Scriitorilor din Moldova, 20 mai, 2004, p. 6.

Referitor la condiția istoricului în Republica Moldova, profesorul Anatol Petrencu susține că e „greu să fii istoric într-o republică condusă de oameni nu doar incompetenți, dar şi rău porniți împotriva intelectualității naționale”[1].

Istoricul Anatol Petrencu este apreciat de colegii de breaslă ca un specialist consacrat, recunoaşterea venind şi din alte medii intelectuale: „Un Om cu literă mare! Un istoric inegalabil!” (George Mârzenco).

Subiectele abordate de istoricul Anatol Petrencu se axează pe Istoria contemporană a Românilor şi Universală şi vizează o gamă largă de aspecte: învățământul istoric în România (1948–1989); relațiile româno-italiene în anii 1945–1985; Basarabia în al Doilea Război Mondial (1939–1949); polonezii în anii celui de-al Doilea Război Mondial; teroarea stalinistă în Basarabia etc. În cadrul Programului de stat *Recuperarea şi valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din RSS Moldovenească în perioada anilor 1940–1941, 1944–1953*, coordonat de Anatol Petrencu pe parcursul anilor 2016–2019, au fost realizate cercetări în localitățile din Republica Moldova, fiind intervievați martorii deportărilor din RSS Moldovenească. Monografia recentă a cercetătorului Anatol Petrencu este consacrată realităților care marchează istoria actuală a Federației Ruse[2].

Potrivit studenților, „Profesorul Anatol Petrencu este unul dintre cei mai buni specialişti în domeniul istoriei contemporane a spațiului românesc, dar şi al istoriei universale. Spațiul basarabean, țările europene şi America sunt doar câteva dintre preocupările sale profesionale. Numeroasele studii elaborate de Anatol Petrencu se datorează spiritului nesecat de cercetare, hărniciei, dar şi a dorinței de promovare a realității istorice” (Sandu Antocean).

Pentru profesorul universitar Anatol Petrencu, istoria s-a configurat ca un *modus vivendi*. În martie 2018, împreună (Ion Valer Xenofontov) cu domnul Anatol Petrencu şi colegii de la Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea de Stat „Alecu Russo” reveneam de la Memorialul Victimelor Comunismului şi ale Rezistenței. Pe parcursul itinerarului, am întreținut discuții pe diverse teme de istorie, dar şi din actualitatea noastră recurentă. La un moment dat, domnul Petrencu s-a destăinuit: „Nu ştiu ce aş putea face, în afară de cercetarea şi predarea Istoriei”.

Din această ultimă perspectivă, se cuvine a face observația că nu trece o zi ca istoricul Anatol Petrencu să nu scrie câte ceva, fapt însoțit de o amplă activitate de diseminare a rezultatelor ştiințifice. Prolific şi sur-

[1] Anatol Petrencu, *Un scurt popas..*, p. 118.

[2] *Idem*, *Rusia, 2019: „Acesta a fost un an greu…” [«Это был тяжелый год…»]*. Monografie, Chişinău, S.n., 2020, 296 p.

prinzător, Anatol Petrencu este omul noilor apariții editoriale: „Îl cunosc ca fiind mereu pregătit să ne surprindă cu o nouă apariție de carte, ceea ce noi, cititorii, aşteptăm cu mult drag" (Mihaela Melnic). De exemplu, în anul 2020, istoricul Anatol Petrencu a publicat o monografie (17 coli de autor), două capitole într-o monografie colectivă (4 coli de autor), articole ştiințifice (6,3 coli de autor), recenzii, cuvinte-înainte (2,0 coli de autor), articole pe suport electronic (6,3 coli de autor), în total – 35,6 coli de autor. A participat la cinci conferințe internaționale şi cu participare internațională, la cinci conferințe naționale, la opt emisiuni TV şi 17 emisiuni la posturile de radio[1]. Este activitatea ştiințifică anuală şi de diseminare a rezultatelor a unui întreg institut de cercetare!!!

Lider al grevelor studențeşti

Manifestările studențeşti declanşate în primăvara lui 1995 au reprezentat reacția la acțiunile Partidului Democrat Agrar din Moldova, majoritar în Parlament, în vederea includerii în sistemul de învățământ a cursurilor de *Limbă si Literatură Moldovenească* şi de *Istorie a Moldovei*. La 16 martie 1995, Colegiul Ministerului Învățământului Republicii Moldova decidea înlocuirea cursului de *Istoria Românilor.* Drept răspuns, în lunile martie–mai 1995, populația din Chişinău, ai cărei reprezentanți de frunte erau studenții, în special cei de la Facultatea de Istorie şi Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova, au organizat o amplă grevă în Piața Marii Adunări Naționale. Formele de manifestare ale studenților intrați în grevă au fost: marşurile, protestul non-stop, blocarea infrastructurii, tratative cu autoritățile publice centrale. În pofida dezacordurilor cu inițiativele manifestate din partea puterii, nu a fost aplicată forța, chiar dacă au avut loc provocări de diferite genuri.

Publicând cronica evenimentelor din Piața Marii Adunări Naționale, intitulată *Cronică pentru urmaşi*, ziarul „Literatura şi Arta" califica studenții intrați în grevă drept „Garda conştiinței naționale". În susținerea protestatarilor, ziarul mai titra: *Să triumfe adevărul ştiințific şi istoric*; În apărarea demnității naționale. Jos analfabeții!; Şi studenților le-a ajuns cuțitul la os! etc.

De remarcat faptul că mediul profesoral-didactic universitar a făcut front comun cu studenții, dovedind aceleaşi sentimente naționale. De exemplu, preşedintele Comitetului de grevă era conf. univ. Anatol Petrencu, care, în contextul manifestărilor, a fost intimidat, făcându-i-se atentate asupra vieții membrilor familiei din partea unor forțe obscure.

[1] Anatol Petrencu, *Activitatea ştiințifică în 2020*. Disponibil la: *http://anatolpetrencu.promemoria.md/?p=3371#more-3371* (accesat: 06.01.2021).

Şcoala grevei a fost una esenţială, întrucât profesorul Anatol Petrencu a fost implicat nu doar în derularea evenimentelor, ci şi în modelarea de caractere: „Manifestată în perioada grevelor studenţeşti pentru apărarea Istoriei Românilor, verticalitatea a fost o altă valoare pe care ne-a transmis-o profesorul Anatol Petrencu, acţiunile sale fiind un ghid de civism în raport cu realitatea ce punea în pericol demnitatea naţională" (Parascovia Mîndrescu).

În contextul campaniei de denigrare în mass-media subordonată puterii, iniţiată împotriva participanţilor la grevă, în perioada imediată a alegerilor locale generale din 16 aprilie 1995, autorităţile centrale au îndeplinit, în parte, revendicările sociale şi cele privind organizarea învăţământului. Cu referire la problema studierii Istoriei Românilor, a Limbii şi Literaturii Române a fost instituit un moratoriu pentru mai mulţi ani. Printre consecinţele politice poate fi considerată divizarea formaţiunii de guvernământ, a Partidului Democrat Agrar din Moldova. Conştienţi de forţa tineretului, partidele politice din Republica Moldova au format „aripi tinere", în care au fost incluşi cei mai promiţători studenţi[1].

Anatol Petrencu rememorează că „în 1995 […] a fost o amploare, şi s-a reuşit […], aceasta însemnând că Istoria Românilor a rămas până în ziua de azi. Faptul că nu (a evoluat – *n.a.*) aşa cum s-a vrut, la două obiecte (distincte – *n.a.*): Istoria Universală şi Istoria Românilor […], care sunt (astăzi – *n.a.*) împreună, oricum rămâne […] spiritul acesta românesc, care există, […] avem intelectualitate şi cred că nu a fost în zadar"[2].

Anatol Petrencu mai consideră că în perioada manifestărilor studenţeşti din 1995 s-a constituit o categorie de „profitori politici (de pe urma – *n.a.*) protestelor fireşti de atunci", dovadă servind „faptele celor care au trădat (atât cât li s-a cerut sau cât au putut – *n.a.*) cauza şi efortul colectiv al tineretului, ridicat în apărarea demnităţii noastre naţionale"[3].

Şcoala ştiinţifică

O componentă increată a biografiei ştiinţifice a prof. univ. Anatol Petrencu o constituie pregătirea cadrelor ştiinţifice de înaltă calificare, prin elaborarea tezelor de doctorat şi doctor habilitat, în aria geografică care include Republica Moldova şi România. Primul doctorand îndrumat de conf. univ. Anatol Petrencu a fost *Igor Şarov*, ajuns ministrul Educaţiei, Culturii şi Cer-

[1] Sergiu Matveev, Ion Valer Xenofontov, *Greva studenţească din anul 1995 reflectată în foi volante şi în presa timpului*. În: *Historia est Magistra Vitae: Valori, paradigme, personalităţi: In honorem profesor Ion Eremia* /Coord.: Liliana Rotaru; resp. de ed.: Ion Valer Xenofontov, Chişinău, Biblioteca Ştiinţifică (Institut) „Andrei Lupan", 2019, pp. 621-642.

[2] Interviu realizat de Lidia Prisac cu profesorul Anatol Petrencu la 12 ianuarie 2021. *Arhivă privată.*

[3] Anatol Petrencu, *Un scurt popas*.., p. 102.

cetării al Republicii Moldova (2020), actualmente – rector al USM (din 17 martie 2021), care, în anul 1995, a susținut cu brio teza de doctor[1].

În anul 1999, tezele de doctor sub îndrumarea dr. hab. Anatol Petrencu au fost susținute de *Rodica Solovei*"[2] şi *Dumitru Sîrghi*[3]. „Domnul Profesor a fost mentorul care, pe parcursul cercetării, mi-a oferit sugestii valoroase. […] Am avut multe de învățat, fiind profesorul-exemplu, modelul cercetătorului consacrat, al Omului de valoare. Am învățat, de asemenea, din articolele, studiile şi cărțile de istorie ale acestuia, care se disting prin obiectivitatea analizelor, justificarea logică a aserțiunilor şi rigoarea argumentării, dar şi prin stilul sobru şi corespunzător problematicii abordate. Îmi amintesc cu gratitudine contextele memorabile care, după susținerea tezei de doctor, au favorizat interacțiunea noastră colegială şi profesională în cadrul Catedrei de educație socială de la Institutul de Ştiințe ale Educației şi, mai târziu, în cadrul Institutului de Istorie Socială *ProMemoria*" (Rodica Solovei).

Pe parcursul anului 2001 a susținut teza de doctor *Lidia Pădureac*[4], iar în 2002 doctor în ştiințe istorice a devenit *Silvia Grossu*[5].

Tot în anul 2002, teza de doctor a fost susținută cu succes de *Ludmila Tihonov*[6], care îşi aminteşte: „[...] În perioada şcolii doctorale din cadrul Uni-

---

[1] Igor Şarov, *Basarabia în istoriografia rusă*. Autoreferatul tezei de doctor în şt. istorice (07.00.01), Chişinău, S.n., 1995, 20 p. La 29 iunie 2017 în şedința Consiliului ştiințific specializat D 30.611.02-03 – Istorie universală (pe perioade) (preşedinte: dr. hab. Anatol Petrencu; secretar ştiințific: dr. Ion Valer Xenofontov) din cadrul Universității de Stat din Moldova a susținut teza de doctorat Ludmila Burmenko, *Politica regimului totalitar față de intelectualitatea din RASSM (1924–1940)*. Autoreferatul tezei de doctor în istorie (611.03 – istoria universal, pe perioade) / Cond. ştiințific: Igor Şarov, Chişinău, S.n., 2017, 28 p. Cu referire la această susținere, dr., conf. univ. Igor Şarov semnala că după susținerea tezei de doctor a doamnei Ludmila Burmeko, s-a apropiat de dr. hab., prof., univ. Anatol Petrencu şi i-a spus că simțea aceleaşi senzații pe care le avuse-se conducătorul său ştiințific în anul 1995, întrucât proaspăta doctor în istorie era prima sa doctorandă.

[2] Rodica Solovei, *Activitatea guvernământului Transnistriei în domeniul social-economic şi cultural (19 august 1941–29 ianuarie 1944)*. Autoreferatul tezei de doctor în şt. istorice (07.00.02), Chişinău, S.n., 1999, 31 p. În baza tezei de doctor a fost publicată monografia Rodica Solovei, *Activitatea guvernământului Transnistriei în domeniul social-economic şi cultural (19 august 1941–29 ianuarie 1944)*, Iaşi, Casa Editorială „Demiurg", 2004, 182 p.

[3] Dumitru Sîrghi, *Partidul Mişcarea Republicană populară în viața politică a Franței în anii Republicii a V-a (1958–1963)*. Autoreferatul tezei de doctor (07.00.03), Chişinău, S.n., 1995, 26 p.

[4] Lidia Pădureac, *Relațiile româno-sovietice în perioada 1917–1934*. Autoreferatul tezei de doctor (07.00.02), Chişinău, S.n., 2001, 30 p. În baza tezei de doctor a fost publicată monografia Lidia Pădureac, *Relațiile româno-sovietice în perioada 1917–1934*, Chişinău, Prut Internațional, 2004, 216 p.

[5] Silvia Grossu, *Valențele presei clericale din Basarabia (1918–1940)*. Autoreferatul tezei de doctor (07.00.02), Chişinău, S.n., 2002, 26 p.

[6] Ludmila Tihonov, *Politica statului sovietic față de cultele din RSS Moldovenească (1944–1965)*. Autoreferatul tezei de doctor (07.00.02), Chişinău, S.n., 2000, 24 p. În baza tezei de doctor a fost publicată monografia Ludmila Tihonov, *Politica statului sovietic față de cultele din RSS Moldovenească (1944–1965)*, Chişinău, Prut Internațional, 2004, 170 p.

versității de Stat din Moldova mi s-au oferit cele mai bune şi frumoase lecții în ceea ce priveşte epistemologia cercetării, teoria cunoaşterii ştiințifice, despre datorie şi obligațiile morale. Am fost ghidată cu deosebită dăruire în procesul explorării arhivelor, de a pune în valoare documentul de arhivă prin prisma realității istorice şi a obiectivității. Am avut parte de cele mai bune lecții de istorie, deontologie, dar şi de omenie. Am apreciat dintotdeauna profesionalismul, perseverența, capacitatea de muncă a domnului profesor Anatol Petrencu. Exprim Respect, gratitudine şi înaltă prețuire!".

Sub îndrumarea ştiințifică a domnului A. Petrencu a susținut teza de doctor, în 2005, *Mariana S. Țăranu* (2005)[1]: „Am avut marele noroc ca profesorul Anatol Petrencu sa fie conducătorul tezei mele de doctorat. Răbdarea, consecvența, insistența, dar şi ambiția de a fi Primul în meserie, consider că sunt trăsăturile definitorii ale caracterului său. Mai mult, Profesorul Petrencu este modelul de dascăl, dar şi *pilonul de încredere în timpuri mai tulburi*. Sunt onorată că suntem colegi şi sper sa realizăm împreună un proiect ştiințific" (Mariana S. Țăranu). În anul 2008, teza de doctorat sub îndrumarea profesorului A. Petrencu a fost susținută de Fabian Denis[2].

Profesorul A. Petrencu a devenit conducător ştiințific şi pentru cercetătorii din România *Adrian Trifan* (2001)[3], *Nicolae Dorel Ceuca* (2005)[4] şi *Sorin Lucian Trîncă* (2016)[5].

La 16 ianuarie 2020, sub conducerea ştiințifică a profesorului Anatol Petrencu (consultant ştiințific: Gheorghe Palade), a fost susținută teza de doctor în şedința Consiliului Ştiințific Specializat D 611.02-130 din cadrul Universității de Stat din Moldova, autor fiind lectorul universitar *Vasile Crețu*[6].

Cea mai recentă teză de doctor în istorie îndrumată de A. Petrencu a fost cea susținută la 5 mai 2023 în şedința Comisiei de Doctorat din cadrul Şcolii Doctorale Ştiințe Umanistice a Universității de Stat din Moldova.

---

[1] Mariana Țăranu, *Politica statului față de intelectualitatea din Rusia sovietică (1917–1922)*. Autoreferatul tezei de doctor (07.00.03), Chişinău, S.n., 2002, 24 p. În baza tezei de doctor a fost publicată monografia Mariana Țăranu, *V. Lenin fără machiaj: teroarea intelectualității sovietice*, Chişinău, Grafema Libris, 2007, 219 p.

[2] Denis Fabian, *Relațiile politice româno-engleze în perioada 1918–1940*. Autoreferatul tezei de doctor (07.00.03), Chişinău, S.n., 2008, 21 p.

[3] Adrian Trifan, *Relațiile româno-bulgare în perioada anilor 1918–1940*. Autoreferatul tezei de doctor (07.00.02), Chişinău, S.n., 2001, 32 p.

[4] Nicolae Dorel Ceuca, *Relațiile dintre România şi Vatican în anii '60 ai secolului XX*. Autoreferatul tezei de doctor (07.00.03), Chişinău, S.n., 2005, 26 p.

[5] Sorin Lucian Trîncă, *Relațiile dintre Statul Român şi Biserica Ortodoxă din Transilvania în perioada 1918–1928*. Autoreferatul tezei de doctor în ştiințe istorie (611.02), Chişinău, S.n., 2016, 30 p.

[6] Vasile Crețu, *Evoluția învățământului primar şi secundar în Basarabia în anii 1918–1940*. Rezumatul tezei de doctor în ştiințe istorice 611.02. Istoria Românilor (pe perioade), Chişinău, S.n., 2020, 37 p.

Este vorba de lucrarea „Locuitori din RASSM (1924–1940) şi RSSM (1940–1941, 1944–1956) pe şantierile Gulagului", al cărei autor este *Maria Zinovii*.

Subiectele abordate de discipolii Şcolii ştiinţifice Anatol Petrencu includ teme de cercetare din perimetrul istoriografiei, vieţii religioase, relaţiilor internaţionale, învăţământ, deportări etc. Arealul geografic abordat este cel al spaţiului românesc, Imperiul Rus, URSS, Marea Britanie, Italia.

O amplă activitate a fost desfăşurată în cadrul seminarelor ştiinţifice de profil. În anii 2016–2020, prof. univ. Anatol Petrencu a fost preşedintele Seminarului Ştiinţific de profil la specialitatea D 30.611. – Istorie universală (pe perioade) în cadrul Universităţii de Stat din Moldova. În acest răstimp, au fost susţinute două teze de doctor[1] şi una de habilitat[2]. Prin decizia Consiliului de Conducere al Agenţiei Naţionale de Asigurare a Calităţii în Educaţie şi Cercetare din 30 octombrie 2020, dr. hab. Anatol Petrencu a fost numit preşedinte al Seminarului Ştiinţific de profil la specialitatea 611.02. Istoria românilor (pe perioade); 611.03 Istoria Universală (pe perioade) din cadrul Universităţii Pedagogice de Stat „Ion Creangă", abilitat cu dreptul de a organiza susţinerea tezelor de doctor / doctor habilitat pe un termen de patru ani.

Preşedinte al Asociaţiei Istoricilor din Republica Moldova: istoricul incomod autorităţilor politice

În perioada 1998–2006, Anatol Petrencu a deţinut funcţia de preşedinte al Asociaţiei Istoricilor din Republica Moldova, deşi nu s-a considerat „în fruntea tuturor istoricilor", ci a unei organizaţii „care (re)uneşte istoricii de bună credinţă […], istorici ce ţin de Neam, la Adevăr"[3]. În acest timp, Asociaţia a fost antrenată într-un amplu proces de comunicare dintre *istorici, societate şi putere*. S-a dus o luptă directă şi deschisă întru apărarea istoriei şi demnităţii naţionale, fiind atenţionată opinia publică (inter)naţională despre intenţiile comuniştilor de a înlocui cursul de *Istoria Românilor* cu cel de *Istoria Moldovei*. Preluarea puterii de către Partidul Comuniştilor din Republica Moldovei a fost percepută ca o revenire a forţelor reacţionare.

---

[1] Ludmila Burmenko, *Politica regimului totalitar faţă de intelectualitatea din RASSM (1924–1940)*. Autoreferatul tezei de doctor în istorie (611.03 – istoria universal, pe perioade) / Coord. şt.: Igor Şarov, Chişinău, S.n., 2017, 28 p.; Nicolae Dudnicenco, *Rolul agriculturii în economia oraşelor din estul Europei (Rzeczpospolita şi Ţara Moldovei) în secolele XVI–XVII*. Autoreferatul tezei de doctor în istorie (611.03 – istoria universal, pe perioade) / Coord. şt.: dr. hab. Pavel Cocârlă, Chişinău, S.n., 2018, 30 p.

[2] Victor Ţvircun, *Viaţa şi activitatea lui Dimitrie Cantemir (Probleme controversate)*. Referat ştiinţific al tezei de doctor habilitat în istorie (în baza lucrărilor publicate). Specialitatea: 611.03 – Istoria Universală (pe perioade), Chişinău, 2019, 90 p.

[3] Anatol Petrencu, *Un scurt popas..*, p. 118.

„În iarna lui 2001, când veneau comuniştii la putere, eram (LP) studenți la anul IV. Disciplina Istoria Universală în Epoca Contemporană ne era predată de Anatol Petrencu. Intrând în aula din Blocul I, la etajul II, unde aveam cursul, primele cuvinte care ni le-a rostit țineau de faptul că PCRM ne-a adus Siberia acasă! Afirmația venea în contextul ninsorii abundente care troienise Chişinăul!"

În perioada vizată, atacurile partidului de guvernământ asupra *Istoriei Românilor* s-au intensificat. Din această perspectivă, Asociația a spus ferm că: „este inacceptabil orice amestec al forțelor politice în treburile profesionale ale specialiştilor. Noi nu putem accepta modificarea cursului de istorie, în funcție de schimbarea partidelor de guvernământ"[1]; „Ideologia nu are nimic cu *Istoria Românilor*"[2]. Au fost monitorizate şi respinse cu argumente ştiințifice activitatea unor propagandişti orientați împotriva istoriei naționale (Vasile Stati, Lucian Boia, Anatol Dubrovschi ş.a.), a celor „vânduți pentru 30 de arginți" (de exemplu, Galina Gavriliță, autoare de manual a Istoriei Românilor, fiind şefă de direcție la Ministerul Învățământului, a fost prima care a semnat pentru introducerea *Istoriei Moldovei*)[3]. Sub vizorul profesorului Petrencu a fost şi preşedintele Republicii Moldova Vladimir Voronin, notat cu 2 pentru lipsa de cultură istorică elementară[4]. O altă activitate desfăşurată de Asociație a fost cea de organizare a manifestărilor ştiințifice, a lansărilor de carte, a conferințelor ştiințifice, omagierea istoricilor. Au fost donate loturi de carte, reviste, broşuri. Au fost convocate congrese ale istoricilor din Republica Moldova (2001, 2003), cu adoptarea unor apeluri de rezonanță.

În calitate de preşedinte al principalului forum al comunității istoricilor din Republica Moldova, valoarea istoricului Petrencu rezidă în atitudinea şi acțiunile pe care le-a promovat. Este ceea ce discipolii profesorului au însuşit pe deplin: „Valoarea unui om nu constă în capacitatea intelectuală, în averea pe care o are sau în puterea pe care o deține. Criteriul autentic de evaluare a omului este valoarea lui socială, ceea ce face pentru societate, beneficiul pe care îl aduce comunității. Este omul de la care noi toți, de la mic la mare, avem ce învăța. Un astfel de om este Anatol Petrencu, istoricul, cercetătorul şi omul – valoare a societății, care, prin ceea ce face, merită aprecierea şi respectul societății" (Parascovia Mîndrescu).

[1] *Ibidem*, p. 13.
[2] *Ibidem*, p. 15.
[3] *Ibidem*, p. 43.
[4] *Ibidem*, p. 103.

Biblioteca: averea uriaşă

Într-o fotografie din 1962, copilul Anatol Petrencu a fost imortalizat ținând o carte în mână. Victoria Lazariuc, profesoara de istorie de la Liceul Internat Republican cu Profil Sportiv, comentând imaginea, afirma că distinsul profesor „din fragedă copilărie a fost captivat de Carte". În aceeaşi cheie şi jurnalistul Ilie Lupan estimează: „Fapt incontestabil, drumul oamenilor mari se întrezăreşte din copilărie: un important istoric nu a rămas înveşnicit pe retina fotografică cu un colac sau un biscuit în mână, ci cu o carte!"

În copilărie, atmosfera din familie a fost una direcționată spre lectură. Istoricul Anatol Petrencu îşi aminteşte: „am avut acasă, la părinți, bibliotecă (nu aşa mare pe care o am acum – *n.a.*), dar atât cât era […], (tata – *n.a.*) mă îndemna tot timpul să fiu atent la modelele vechi […] (îmi zicea – *n.a.*) să nu arunc caietele (din) clasa I […], cândva (aş avea – *n.a.*) interes să văd cum am scris"[1]. „(O parte din cărți le-am păstrat – *n.a.*), tata era abonat la ziarul «Izvestia», despre care zicea că e mai puțin politizată, în comparație cu «Pravda»"[2].

„La şcoală învățam şi […] părinții trăgeau la carte […], citeam şi literatură adăugătoare, părinții ne stimulau, am avut noroc şi de o învățătoare de limbă moldovenească, cum era atunci, ne îndemna să cumpărăm cărți, care erau 5 copeici, ieftine, părinții ne dădeau bani – cumpără, dacă îți trebuie la şcoală!"[3].

Astăzi, biblioteca personală a profesorului Anatol Petrencu este formată din peste 50 000 de titluri de carte din domeniul istoriei. „În clasa a 9-a – 10-a deja eram conştient de necesitatea unei biblioteci personale […], am şi nişte cărți de la părinți, nu foarte multe, o etajeră […], am păstrat un calendar vechi […] de la 1913, în legătură cu 300 de ani ai casei imperiale Romanov […], editat de ruşi, buneii l-au păstrat […]. În perioada sovietică, se dădeau premii în cărți pentru activități, de exemplu, Lermontov era în două volume, tatei îi plăcea să citească versuri […], de la dânsul le-am moştenit. Când am venit la facultate, erau nişte profesoare la anul I, care ne spuneau: duceți-vă şi cumpărați, a apărut acum o carte interesantă, şi nu erau scumpe: 35-40 copeici. O rublă putea să fie, cărți pe care le-am păstrat până în ziua de azi, cu subiecte dedicate Greciei Antice, Romei Antice, Plutarh, autorii antici […]. (Mai – *n.a.*) duceam maculatură şi ne

[1] Interviu realizat de Lidia Prisac cu profesorul Anatol Petrencu la 12 ianuarie 2021. *Arhivă privată.*

[2] *Istoria, la prezent..*, p. 196.

[3] Interviu realizat de Lidia Prisac cu profesorul Anatol Petrencu la 12 ianuarie 2021. *Arhivă privată.*

dădea un *talonaş* (în baza căruia – *n.a.*) cumpăram cărți mai deficitare […]. Cărțile le-am clasificat după teme […]"[1], prevalând lucrările din domeniul istoriei contemporane universale şi a românilor. Nu lipsesc însă nici cărțile din domeniile antropologiei, arheologiei, limbii române, lucrări lexicografice, enciclopedice etc. Valoarea acestor volume este cu atât mai mare cu cât multe dintre acestea au dedicații de-ale autorilor. Biblioteca este locul preferat al profesorului în casă, unde petrece majoritatea timpului.

„Am un *Manual de istorie contemporană*, din perioada interbelică, la români, publicat cred la 1923/24. Am o parte din *Viața Basarabiei*, perioada interbelică, dar nu toate numerele, (care – *n.a.*) nici la Biblioteca Națională nu sunt toate, şi la Colesnic[2]. Dacă le adunăm, probabil că vom întruni toată colecția. (Am lucrări – *n.a.*) de la conducătorul meu ştiințific, Mihail Munteanu, de la Moscova. Acesta fiind la Bucureşti, a cumpărat de la «Buchinist» cărțile lui Iorga, în original, zece volume, încă din perioada interbelică, şi mi le-a dat mie, a zis că nu-i trebuie […]. Am mai avut noroc în viața mea că m-am întâlnit şi am fost în relații bune cu prof. univ. dr. Andrei Pippidi, nepotul lui Nicolae Iorga, care mi-a dat cărți de-ale lui Iorga, primele ediții. În biblioteca personală, cele mai multe cărți se referă la istoria contemporană"[3].

Este interesantă şi sistematizarea lucrărilor, fiind realizată după două criterii: 1) pe probleme (de ex., *Ajunul celui de-al Doilea Război Mondial*, *Războiul al Doilea Mondial*, *Relațiile internaționale postbelice* etc. şi 2) pe țări (de ex., *Afganistan*, *Albania*, *Armenia* etc.). În bibliotecă sunt mai multe rafturi cu cărțile autorilor români, aranjate conform zilei de naştere a semnatarilor (de ex., primele cărți de pe aceste rafturi aparțin acad. Ioan-Aurel Pop, născut la 1 ianuarie – *n.a.*).

Această clasificare îi permite bibliofilului să structureze foarte bine materialele în manualele sale universitare şi să cunoască bine zilele de naştere ale istoricilor, cu care ocazie nu uită să-i felicite.

În privința circuitului pe care le au cărțile din biblioteca profesorului Anatol Petrencu, trebuie menționat că este foarte generos şi împrumută cărți pentru cei care doresc să le studieze, dar devine şi foarte supărat pe cei care uită să i le restituie, astfel, ajungând rău în gura colecționarului.

Când am elaborat (IVX) teza de doctor, domnul Petrencu mi-a oferit multe cărți de specialitate, pe care nu le puteam găsi nici în bibliotecile mari. Istoricul A. Petrencu este şi un autor generos. Donează cu drag cărți

[1] *Ibidem*.
[2] Iurie Colesnic, publicist, scriitor, *n.a.*
[3] Interviu realizat de Lidia Prisac cu profesorul Anatol Petrencu la 12 ianuarie 2021. *Arhivă privată.*

al căror autor este prietenilor, colegilor, dar cel mai mult îi place să le ofere studenților: „M-am bucurat enorm când profesorul A. Petrencu «m-a ales» şi mi-a oferit mai multe cărți cu autograf, pentru că, de fapt, urările erau mai mult decât un text scris din politețe, era un cadou desăvârşit, un îndemn spre nesecatul izvor al cunoaşterii, nefiind dar mai prețios decât rodul muncii intelectuale – Cartea" (Irina Bahtin).

„Istoricul Anatol Petrencu ne fascinează prin cunoştințele enciclopedice pe care le posedă, având şi o bibliotecă enormă din care pompează cele mai diverse informații dintr-o multitudine de domenii, începând cu studii specializate şi monografii istorice şi terminând cu alte ştiințe socio-umane, precum ar fi etnografia şi antropologia" (Sandu Antocean).

„În cadrul cursurilor, am avut onoarea să iau cu împrumut lucrarea lui Alexandr Kerenski – *Revoluția rusă 1917*, în bază căreia am realizat lucrul individual. Mi-a plăcut să văd ştampila aplicată pe prima foaie a cărții, care arăta că este din Biblioteca Personală a domnului Anatol Petrencu. Un alt moment care denotă dragostea şi pasiunea față de cărți a domnului profesor a fost prezentarea unei cărți cumpărate de el în una din vizitele sale de cercetare desfăşurate în Rusia. Remarcând costul ridicat, profesorul Anatol Petrencu ne-a comunicat: într-adevăr este scumpă, dar, dacă nu ar fi cumpărat-o, ar fi regretat toată viața" (Constantin Tcaci).

Profesorul de istorie Igor Costiuc, proprietarul unei biblioteci constituite din 1 500 de cărți, afirmă că „minimum zece titluri sunt ale autorului Anatol Petrencu". Doctorul în istorie Ludmila Tihonov punctează că biblioteca constituie „o avere întreagă, de aceea domnul profesor Anatol Petrencu merită să fie respectat şi apreciat".

Dr. Ion Militaru face conexiunea directă dintre intelectualul Anatol Petrencu şi cărțile lecturate: „Nu ştim cum face, dar Domnul Petrencu nu lăsa niciodată biblioteca acasă. Peste tot o ia cu sine. Cel puțin, aşa mi-a creat impresia".

Bibliofilul Anatol Petrencu, bun observator al realităților pseudovalorice promovate de clasa politică moldovenească, a atenționat că se promovează premeditat politica de deznaționalizare prin cultură. „Am căutat o fotografie cu Voronin citind o carte – nu am găsit, dar Voronin cu paharul în mână – da; Vasile Tarlev[1] – cu paharul în mână, dna Ostapciuc, şefa Parlamentului, da. Toți cu paharul în mână. Dar nu am găsit o fotografie a oamenilor politici din Chişinău cu o carte în mână. Ei (pur şi simplu) nu citesc"[2].

[1] Vasile Tarlev, prim-ministru al Republicii Moldova (2001–2008).
[2] Anatol Petrencu, *Istoria contemporană: studii, material, atitudini*, Chişinău, Cartdicat, 2011, p. 227.

Istoricul şi blogul

Anatol Petrencu este unul dintre puținii istorici din Republica Moldova care întreține cu regularitate un blog axat pe probleme de istorie şi actualizat cu informația la zi[1]. Autorul respectă cu strictețe esența vocabulei de *blog*, termen care provine de la expresia engleză *web log* – jurnal pe Internet. Din perspectiva parametrilor tehnici, blogul include următoarele rubrici: Acasă; Publicații; Comentarii[2]; Reportaje; Diverse; Contacte; Arhivă.

În prima postare a versiunii actualizate a blogului este informația publicată la 15 martie 2012, în care autorul menționează: „Stimați prieteni, dragi cititori, după o scurtă pauză, revin asupra blogului personal. Va fi un blog generalist, cu accente mai pronunțate în domeniul profesional, adică al istoriei. Voi informa cititorii despre noile apariții editoriale în domeniul istoriei contemporane, universale şi a românilor, voi informa – ca şi data trecută – despre întrunirile ştiințifice (simpozioane, congrese, conferințe etc.), voi publica studii, interviuri, portrete ale istoricilor etc. Voi prezenta anumite analize ale vieții politice din Republica Moldova, voi informa cititorii despre viața cotidiană a basarabenilor, invitându-vă la dialog, la comentarii, la critici (dacă se va crede necesar – *n.a.*)"[3]. Obiectivul propus, aşa cum se întrevede din materialele postate, au fost realizate anume prin această prismă.

Cele mai multe postări au fost realizate în luna august 2012 (în total 18), urmate de cele din luna mai 2012 (16), existând însă şi luni ale anului în care nu există nicio postare (octombrie 2012; iunie 2013; decembrie 2013; septembrie 2015; iunie 2016; noiembrie–decembrie 2017; iunie 2018). În anul 2020, au fost postate în total 36 de materiale; cele mai multe – în luna mai (5), iar cele mai puține – în iunie (1).

Omul sportului matinal tot istoric rămâne

Programul cotidian al profesorului A. Petrencu este unul spartan, care începe la ora 05:00 cu tradiționala practicare a exercițiilor fizice în aer liber, la Valea Morilor.

Sportul este de nelipsit în viața lui Anatol Petrencu. A început să-l practice din copilărie: „La Căuşeni era şcoală sportivă. Ne duceam la stadion de două ori pe săptămână, vineri şi marți după masă, pe la ora 16:00, mi-a plăcut atletica uşoară. Acolo erau din tot oraşul […], mai mulți ruşi (decât) moldoveni. Tata şi mama ne permiteau să le frecventăm, şi la fot-

[1] Vezi: *http://anatolpetrencu.promemoria.md*

[2] Pentru a face comentariu este necesară autentificarea persoanei.

[3] Vezi: *http://anatolpetrencu.promemoria.md/?p=53#more-53* (accesat: 01.01.2021).

bal, aşa am mers la întreceri sportive, pe urmă în armată făceam obligatoriu gimnastică, exerciții de alergări. La universitate, trăiam în cămin […] şi tot făceam sport, pe urmă, când am fost la Moscova, tot am făcut sport, pentru mine, nu de performanță, de întreținere. Am participat la întreceri sportive, am şi nişte diplome, acum, la vârsta mea, fac doar sport de întreținere, fac exerciții, pentru că am glucoza ridicată în sânge şi asta mă mai ține şi mă mobilizează, totodată […]"[1].

Doar când plouă, Anatol Petrencu, cel mai fidel practicant al sportului matinal, lipseşte de la Valea Morilor, unde poate fi întâlnit în fiecare dimineață. Din perspectivă istorică, săpăturile arheologice din zonă, indică o stațiune pluristratigrafică cu cel mai vechi nivel datat cu mil. V î.Hr. aparținând culturii Precucuteni-Tripolie, iar straturile culturale superioare aparțin secolelor XVIII–XIX, XX. Lacul Comsomolist (în prezent, Valea Morilor) din sectorul Centru al Chişinăului a fost edificat în anii 1951–1952, având o suprafață totală de 34 ha şi o lungime de 800 m. La lucrările manuale de renovare a lacului de acumulare au luat parte şi echipe de studenți, constrânşi cu privarea de burse să nu paseze lucrările[2]. Parcul, aflat la sud-vest de lac, plantat în 1951 pe un teren viran din dreapta râulețului Durleşti, are o suprafață totală de circa 115 ha[3] şi este una din zonele de practicare a sportului, de agrement şi distracții preferate ale chişinăuienilor.

Lacul Valea Morilor constituie şi spațiul de pregătire a viitorilor campioni, inclusiv a celor olimpici. Aici şi-a cizelat calitățile motrice şi dublul campion olimpic de la Jocurile Olimpice de la Seul, Coreea de Sud (1988)[4], Nicolae Juravschi, pământeanul profesorului Anatol Petrencu, născut la Chircăieşti, tot pe malul Botnei.

Programul sportiv zilnic al prof. A. Petrencu la Valea Morilor include alergat /mers şi exerciții în jurul lacului. Dacă se întâmplă să-l saluți la

---

[1] Interviu realizat de Lidia Prisac la 12 ianuarie 2021 cu profesorul Anatol Petrencu. *Arhivă privată.*

[2] Ion Valer Xenofontov, Lidia Prisac, *Activitatea extracurriculară la Institutul de Stat de Medicină din Chişinău (1945–1991).* În: *O utopie devenită realitate: învățământul superior în RSS Moldovenească – de la planificare la reproducere.* Lucrări prezentate la Conferința națională cu participare internațională, Chişinău, 15–17 octombrie 2020 /Coord.: Liliana Rotaru, Ion Valer Xenofontov, Chişinău, 2020, p. 216.

[3] Ion Dron, *Valea Morilor*. În: *Chişinău*. *Enciclopedie* /Editor: Iurie Colesnic, Chişinău, Editura Museum, 1997, p. 531; V. Bucaţel, *Parcul „Valea Morilor"*. În: *Ariile naturale protejate din Moldova. Pajişti şi monumente de arhitectură peisageră* /Coord.: Gheorghe Postolache, Chişinău, Ştiința, 2017, p. 95.

[4] *Nicolae Juravschi, dublu campion olimpic sau campionul invincibil* /Red. şt. şi coord. vol.: Boris Boguş; resp. de ed: Ion Valer Xenofontov /Colecția „Legendele sportului moldovenesc", Chişinău, Biblioteca Ştiințifică Centrală „Andrei Lupan" (Institut), 2017, p. 394.

ora 09:00 cu „Buna dimineața!", ar putea să-ți răspundă cu „Buna ziua!", în sensul că deja se află pe alte coordonate temporale ale zilei. Ceea ce suscită interes este faptul că activitatea fizică devine una combinată cu cea intelectuală, de cercetare. Profesorul este observatorul atent al mediului în care se află, iar obiectul de cercetare devine tot ceea ce-l înconjoară, încât în timpul activităților sportive acesta tot cercetător rămâne. Spre exemplu, în urma unei monitorizări personale pe parcursul anilor 2014–2019 a stării de curățenie în diverse locuri ale Chişinăului, în special în Parcul Valea Morilor, A. Petrencu a elaborat un studiu referitor la salubritate[1] din perspectiva istoriografiei locului. Autorul a constatat că în peisajul „resturilor care se aruncă" se află mucurile de țigări (*chiştoacele*), chibriturile, cojile de floarea-soarelui (*răsărită*), obiectele de masă plastică[2]. „În peisajul gunoiului un loc vizibil îl au dopurile. Acestea sunt mult mai multe decât sticlele"[3]. Autorul conchide că diversitatea şi cantitatea resturilor menajere sporeşte în zilele de odihnă: sâmbătă spre duminică şi duminică spre luni.

La Valea Morilor, istoricul Anatol Petrencu l-a descoperit pe „cel mai reprezentativ om al sportului de dimineață", Serghei Mikriukov, născut în toamna anului 1921, în Siberia. Ajuns la vârsta senectuții, cu grad de colonel-locotenent, fost aviator militar, a participat la Războiul germano-sovietic şi la experimentarea noilor avioane sovietice de luptă, construite după 1945. În urma demobilizării din forțele armate a lucrat la aeroport, apoi la o uzină din Chişinău. A. Petrencu a reuşit să înregistreze un interviu cu Serghei Mikriukov şi tinde să publice un material, bazat şi pe surse arhivistice. Atent la detalii, cercetătorul Anatol Petrencu ține să menționeze că S. Mikriukov „este un om cu caracter: (deoarece – *n.a.*) după interviu, (vrând – *n.a.*) să-l ajut (să se – *n.a.*) ridice de pe scaun, mi-a tăiat-o prompt: *Nu, eu singur!*"[4].

Printre persoanele identificate „pe arena sportivă" este „nimeni altul decât penultimul (ultimul a fost Petru Lucinschi – *n.a.*) prim-secretar al Comitetului Central al PCM Simion Cuzmici Grosu. Astfel de personaj istoric nu poate să-i scape din vizor istoricului aflat în acțiune: „În repetate rânduri l-am rugat să-mi pună la dispoziție arhiva pe care o are. În vede-

[1] Anatol Petrencu, *Chişinău: istoria gunoiului. Contribuții*. În: *Identitățile Chişinăului. Oraşul subteran*, ediția a VI-a, 24–25 octombrie 2019, Chişinău, Republica Moldova, Culegere de studii / Coord. Sergiu Musteață, Alexandru Corduneanu, Chişinău, Editura Arc, 2020, pp. 182-186.
[2] *Ibidem*, pp. 183-184
[3] *Ibidem*, p. 184.
[4] *Anatol Petrencu: Privesc cu interes ştirile din Habarovsk, Federația Rusă*. Disponibil la: https://moldova.europalibera.org/a/anatol-petrencu-privesc-cu-interes-%C8%99tirile-din-habarovsk-f-rus%C4%83-este-interesant-ceea-ce-e-%C3%AEnt%C3%A2mpl%C4%83-acolo-/30745754.html (accesat: 04.01.2021).

rea redactării unei biografii […]. De fiecare dată, a refuzat, pe motiv că se ocupă singur de acest lucru […]. M-am gândit că Simion Grosu a fost un om al timpului său, o persoană care a crezut în idealul utopic al comunismului, dar care nu a fost răutăcios, nu a făcut nimănui probleme, de aceea poate liber să meargă în jurul lacului din Valea Morilor. Uneori l-am întrebat ce părere are despre un politician sau altul. Am primit răspunsuri laconice. Nu pierd speranța să realizez totuşi, cel puțin, câteva materiale pe teme istorice"[1].

Tot la Valea Morilor mişcări fizice matinale practică şi doctorul în istorie Boris Gamurari, autor de cărți, fost ambasador al Republicii Moldova în Polonia. „Vorbim puțin, despre una, despre alta, de politică, bineînțeles. Deseori regretă calitatea actualei clase politice a Republicii Moldova"[2]. Cel mai colorat sportiv rămâne Iulian Filip, autorul versurilor „Eu pe viață nu mă plâng, /Numai pe genunchiul stâng". Poetul aleargă cu o minge tricoloră şi atrage, *volens-nolens*, atenția nu doar a profesorului Anatol Petrencu, dar şi altor sportivi.

Faptul că istoricul şi profesorul A. Petrencu poate fi întâlnit nu doar în aulele universitare, la biblioteci sau la manifestări ştiințifice, ci şi pe terenul de sport este destul de surprinzător pentru studenți: „Mare mi-a fost mirarea să-l văd la ore matinale în parcul Valea Morilor, făcând sport cu pasiune. Mi-am zis că trupul este haina sufletului şi l-am cunoscut dintr-o cu totul altă ipostază pe Inegalabilul, Irepetabilul şi Sportivul Anatol Petrencu" (Irina Bahtin).

Atent la universul sportiv pe care îl practică, cercetătorul Anatol Petrencu, în baza observațiilor ajunge la anumite concluzii: „Cei mai mulți doritori de a face sport dimineața o fac luni, marți, miercuri. Joi sunt cam tot atâția ca şi miercuri, iar de vineri începe declinul, duminică fiind doar cei mai fideli şi devotați alergării şi gimnasticii de dimineață". În categoria sportivilor „de duminică" intră şi istoricul Anatol Petrencu.

„Fenomenul Anatol Petrencu"

Din cele relatate în paginile acestui studiu putem afirma că istoricul şi prof. univ. Anatol Petrencu se distinge printr-o serie de calități incontestabile, formate de-a lungul vieții. Interesul pe care îl prezintă față de istoria contemporană îl face să abordeze teme recurente şi originale. Principalul merit al acestuia este faptul că atrage atenția studenților şi discipolilor asupra problemelor de istorie contemporană, făcând posibilă circulația

[1] *Ibidem*.
[2] *Ibidem*.

de idei, contribuind la un gen de „history cultural exchanges", care poate duce la evoluția cercetărilor ulterioare în domeniul pe care îl profesează. În aceste împrejurări, activitatea doctorului habilitat Anatol Petrencu constituie un important element al transferurilor educaționale, ştiințifice, profesionale şi de formare a unei autentice culturi istorice. La toate acestea se adaugă contribuția şi influența istoricului Anatol Petrencu în formarea unei elite intelectuale, necesare pentru definirea evoluției în ansamblu a societății.

Bibliografie selectivă

Anatol Petrencu, *Învățământul istoric în România (1948–1989)*, Chişinău, Editura Ştiința, 1991, 112 p.

Anatol Petrencu, *Relațiile româno-italiene: de la confruntare la colaborare. 1945–1985*, Chişinău, Editura Universitas, 1993, 216 p.

Anatol Petrencu, *Basarabia în al Doilea Război Mondial: 1940–1944*, Chişinău, Editura Luceum, 1997, 346 p.

Anatol Petrencu, *România şi Basarabia în anii celui de-al Doilea Război Mondial*, Chişinău, Editura Epigraf, 1999, 176 p.

Anatol Petrencu, *Polonezii în anii celui de-al Doilea Război Mondial. Istoria politică*, Chişinău, Editura Cartdidact, 2005, 246 p.; Ediția a II-a, anastatică, Iaşi, Editura Tipo Moldova, 2010, 246 p.

Anatol Petrencu, *Basarabia în timpul celui de-al Doilea Război Mondial: 1939–1945*, Chişinău, Editura Prut Internațional, 2006, 224 p.; Ediția a II-a, anastatică, Iaşi, Editura Tipo Moldova, 2010, 224 p.

Anatol Petrencu, *Varşovia văzută de un istoric basarabean*, Chişinău, Editura Cartdidact, 2006, 144 p.

Anatol Petrencu, *Istoria contemporană: studii, materiale, atitudini*, Chişinău, Editura Cartdidact, 2011, 580 p.

Anatol Petrencu, *Teroarea stalinistă în Basarabia: studii, documente, memorii*, Chişinău, Editura Cartdidact, 2013, 360 p.

Anatol Petrencu, *Un scurt popas necesar drumului*, Chişinău, Editura Cartdidact, 2014, 328 p.

Anatol Petrencu, Rusia, *2019: „Acesta a fost un an greu…" [«Это был тяжелый год…»]*. Monografie, Chişinău, S.n., 2020, 296 p.

Suveranitatea Republicii Moldova: concept şi realitate: conferință ştiințifică interuniversitară: Materialele Conferinței ştiințifice interuniversitare on-line „30 de ani de la proclamarea Suveranității RSS Moldova"; 23 iunie 2020 /Concept şi coordonare: Anatol Petrencu, Ion Negrei, Chişinău, Tipogr. „Balacron", 2020, 352 p.

Anatol Petrencu, *A fi profesor de istorie în Republica Moldova. Cu prilejul conferirii înaltului titlu de Doctor Honoris Causa de către Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți*, Chişinău, 2021, 216 p.

Evocări[1]

Sandu ANTOCEAN, masterand
Anatol BAJORA, doctor în istorie
Irina BAHTIN, masterandă
Alexandru BEJENARU, masterand în istorie, lector universitar
Cristian BOLOTNICOV, masterand
Adriana BUTNARU, masterandă
Alina CHIRONDĂ, masterandă în istorie
Elena COJOCARU, masterandă în istorie
Igor COSTIUC, profesor de istorie
Cristina GHERASIM, doctor în istorie, lector universitar
Alexandru GHEȚAN, doctorand, lector universitar
Crina HAREA, masterandă, profesoară de istorie
Victoria LAZARIUC, profesoară de istorie
Ilie LUPAN, jurnalist
George MÂRZENCO, jurnalist, publicist
Mihaela MELNIC, masterandă în istorie
Ion MILITARU, doctor în filosofie
Parascovia MÎNDRESCU, masterandă în istorie, profesoară de istorie
Rodica SOLOVEI, doctor în istorie, conferențiar universitar
Constantin TCACI, masterand, profesor de istorie
Ludmila TIHONOV, doctor în istorie, conferențiar universitar
Mariana ȚĂRANU, doctor în istorie, conferențiar universitar
Octavian ȚÎCU, doctor în istorie, conferențiar universitar
Valentin TOMULEȚ, doctor habilitat în istorie, profesor universitar

[1] Materialele au fost solicitate de autori în perioada 11 octombrie 2020 – 26 februarie 2021. O parte de evocări au fost selectate din rețele de socializare, atunci când erau postate diferite materiale referitoare la profesorul universitar Anatol Petrencu.

SURSE ICONOGRAFICE

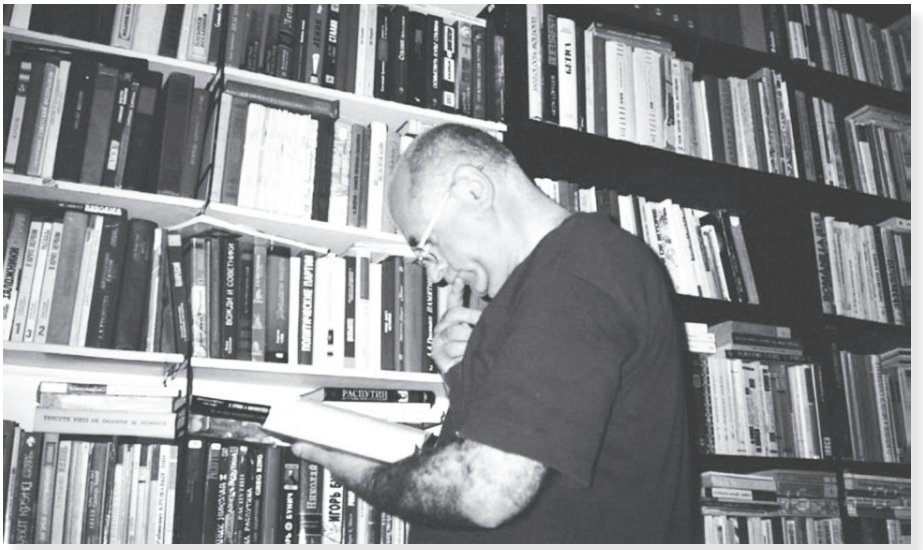
Anatol Petrencu (băiatul cu cartea în mână) alături de familia sa, 1962. Sursă: *Arhiva familiei Petrencu*

Anatol Petrencu (al doilea din dreapta), în anii studenției 1976–1977 la Facultatea de Istorie, Universitatea de Stat din Chişinău. Sursă: *Arhiva familiei Petrencu*

Membrii Catedrei de istorie modernă şi contemporană. De la stânga la dreapta: A. Petrencu, D. Sîrghi, Al. Moşanu, Vl. Solonari. Chişinău, 1986. Sursă: *Arhiva familiei Petrencu*

Cercetătorul Anatol Petrencu în biblioteca privată.
Sursă: *Arhiva familiei Petrencu*

Profesorii Anatol Petrencu şi Ion Şişcanu împreună (pe fundal, dreapta, compozitorul Petre Teodorovici) la greva din 1995. Sursă: *Arhiva familiei Petrencu*

Membrii Catedrei de istorie universală. De la stânga la dreapta, primul rând: Dumitru Sârghi, Maria Bârsan, Pavel Cocârlă, Tatiana Josan, Constantin Drachenberg. Rândul doi: Valentin Arapu, Igor Bercu, Valentin Tomuleț, Anatol Petrencu, Valeriu Cozma, Igor Şarov, 2006. Sursă: *Arhiva familiei Petrencu*

Istoricul Anatol Petrencu la sfințirea Crucii în memoria basarabenilor decedați la construcția Canalului Marea Albă – Marea Baltică (Belomor-canal), Sandormah, 2015. Sursă: *Arhiva familiei Petrencu*

Istoricul Anatol Petrencu în *vâltoarea*[1] istoriei. Foto: *IVX, 11 martie 2018*

[1] *Vâltoare* – instalație tradițională care funcționează pe principiul hidraulic utilizat pentru spălarea şi limpezirea textilelor de mari dimensiuni

Dr. hab. Anatol Petrencu şi dr. Ion Valer Xenofontov la conferință ştiințifică interuniversitară: on-line „30 de ani de la proclamarea Suveranității RSS Moldova". Facultatea de Istorie şi Filosofie, USM, Muzeul „Tudor Arnăut", 23 iunie 2020. Foto: *Ion Cheptene*

Cercetătorul Anatol Petrencu, laureat al Premiului Academiei de Ştiințe a Moldovei în domeniul istorie şi filosofie „Alexandru Boldur" (2020). Foto: *Ion Cheptene, 17 noiembrie 2020*

Editorul Anatol Petrencu prezintă pentru TVR Moldova 1 recenta apariție editorială *Suveranitatea Republicii Moldova: concept şi realitate: conferință științifică interuniversitară* (concept şi coordonare: Anatol Petrencu, Ion Negrei, Chişinău, Tipogr. „Balacron", 2020, 352 p.). Foto: *Arhiva familiei Petrencu*, 24 ianuarie 2021

Secvențe de la lansarea cărții *Istoriografia separatismului transnistrean (1989–2005)* Lidia Prisac, Ed. a 2-a, revăzută şi adăugită, Chişinău: Lexon-Prim, 2021, 172 p. De la stânga la dreapta: Lidia Prisac (autoarea lucrării), Anatol Petrencu (moderator), Liliana Rotaru, Eduard Potângă. 2 martie 2021, Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Sursă: *Arhiva personală a Lidiei Prisac*

Dr. hab. Anatol Petrencu prezentă comunicarea *Militari români pe paginile revistei Viața Basarabiei* la Agenția pentru Ştiință şi Memorie Militară.
Foto: *IVX, 14 mai 2023*

The teacher and historian Anatol Petrencu

*This article is dedicate to the university professor Anatol Petrencu, well-known personality in the Republic of Moldova and abroad. The study present geographical data, pedagogical profile, fields of scientific research, civic position, the fight for the defense of the Romanian History discipline in the context of political interference. It presents information on the private library of the historian, consisting of about 50 000 copies of books in the field of contemporary history. Also, in article is analyze t*he *communication platform (personal blog) of Anatol Petrencu professor, as well as exposed information about his passions.*

Keywords: *high education, history, didactic activity, science, professor, historian, Anatol Petrencu*.

Ion Valer XENOFONTOV
doctor în istorie, conferențiar universitar
Facultatea de Istorie şi Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova,
e-mail: ion.xenofontov@usm.md
ORCID: 0000-0002-5993-1235

Lidia PRISAC
doctor în istorie, cercetător ştiințific coordonator,
şefa Arhivei Ştiințifice Centrale a AŞM,
Biblioteca Ştiințifică (Institut) „A. Lupan"
Universitatea de Stat din Moldova
e-mail: lidiaprisac@yahoo.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3406-3670